

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

ALE

CENTRALE V. E. II

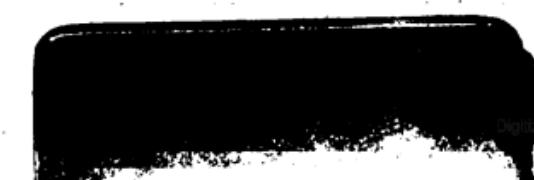

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

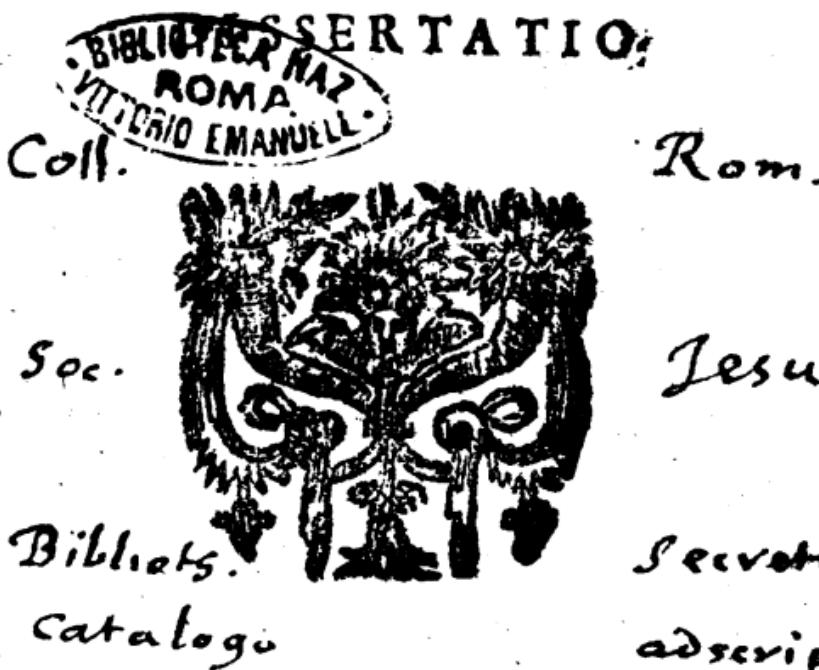
I.-7.-X.c.

12.6.29

9

PETRI POSSINI
E' SOC. IESV.
DE ANNO NATALI
S. FRANCISCI XAVERII

TOLOSÆ,
Excudebant I. BOVDE, & Vidua I. IAC.
BOVDE, Regis, Comitiorum Lingua
Occitanæ, Typograph. 1677.

P E T R I POSSINI
è Societate Iesu;

DE ANNO NATALI
S. Francisci Xaverij.

DISSERTATIO,

CAPUT I.

Hactenus vulgata de anno S. Xaverij Natali, sententia incertitudine, difficultates, & incommoda.

I. **H**ISTORIA vita, atque
Actorum S. Francisci
Xaverij que anno primū super-
riosie seculi quarto & nonage-
simō Romæ prodij; omnibus
quidem artis & diligentia puri-
meris ab accuratissimo discripsi-

A 2

De Ann. Natali S. Franc. Xav.
moquē ejus Autorē Horatio Tur-
selino absoluta censetur, quoad
pertingere funerum ingenium
pari conjunctum industriā potuit:
laborat ea tamē uno, nulli
Scriptoris culpæ imputabili in-
commodo; quod ianti viri, eu-
jus res gestas memorias cōmen-
dat, natalem annum ex certo
authēticoque testimonio non
signat. Necessariā rei talis indi-
catione sic Turselius defungi-

Lib. I. tur. Franciscus Xaverius natus
Cap. I. tur anno post Christianum natum cir-
citer MCCCCXCVII. Quis unquam
Pater, quis Parochus, nati sibi,
aut à se Lustralibus aquis tintæ
Pueri memoria m, domesticis
aut Ecclesiasticis confignans ta-
bulis, annum quo id contigerit
dubitandi adversio adjuncto in-
certum prodidit? utique igi-
tur manifestum est, qui anno cir-
citer MCCCCXCVII natum Xave-
rium scribat, eum non è D.
Jeannis de Jasso, à quo geni-

tum illius constat, familiaris com-
mentario; non è Codice Cui-
riali, quo Ecclesiarū singularum
Præsidia initiatorum apud se Lu-
strali Sacramento Infantium no-
tare ortum & regenerationem per
baptismum solent, imperfectum
istud & vagum indicium hau-
sisse.

II. Ac de Turselino quidem,
pro eâ fide ac diligentia, quâ in
ceteris quæ scripsit usus cernitur,
dubitare nefas est, quin quantâ
summâ potuit accuratione incu-
buerit ad exquirendum, quo an-
no in lucem venire contigisset
Heroi cuius Acta in famam pu-
blicam transcribere aggredere-
tur. Sed quod, ut ipse præfando
queritur; quæ ad primam Fran-
cisci statim pertinent *Familiares*
ipsius; cum minus clara esset ejus
virtus, negligenter obseruassent.
Frustra circa investigationem ta-
lem diu conflictatus, coactus ad
extremum est, rei de quâ sileri

6 De Ann. Nat. S. Franc. Xav.
flagitium foret , cum certam non
posset , saltē dubiam , qualif-
cuīque ferebatur , operi suo me-
moriā inserere in quo tamen per-
sistere ad suam fidem putavit ,
non simulare certiorem , quām
qūā re vera esset instructus , ejus
facti notitiam ; aut absolutē
scribendo : *Natum S. Xaverium*
anno 1497. dare occasionem Le-
ctori judicandi , ex indubitabili
id ipsum monumento sumpsisse :
prudens igitur pudensque adjun-
xit dubitationis indicem vocem :
& circiter annum 1497. prodiisse
in Mundi lucem Sanctum Xave-
rium ; verecundē posuit : adeō
non præjudicans feliciū forte
quandoque circa id instituendis
Inquisitionibus Posteriorum : ut
potius excitare quasi voluerit cu-
tiosa ingenia legentium : invita-
reque ultrò ad distinctiorem , si-
quis aliquid quondam posset
exculpere ; istius , sibi dum scri-
beret haud ad liquidum explo-

rati momenti scientiā venandam,
III. Quærat aliquis: unde igitur
ista opinio manavit, quam
quia deesset alia melior, Histo-
riæ suæ Turfelinus inseruit? di-
cam. Cum latè per Europam li-
teris Indicis præclara S. Xaverij
adhuc viventis, in adjunctione
ad Ecclesiam Orientalium Bar-
baratum Gentium, cœpta & evē-
ta celebrarentur: cumque eodem
vivis exempto, mira incorruptio
corporis, prodigiaque quotidiana
ejus invocatione perpetrata
solita, magis magisque fama
præconio inclarescerent; venit,
(prout primum erat) plurimis im-
mentem, comprehendere divinam
eo nomine Providentiam, quod
quando illi placuit pervium occi-
duorum Europæorum Naviga-
tionibus Orientalem Indiarum
Oceanum reddere; atque istâ
natione Christianarum Nationum
cum penitus repositis in Oriente
ultimo Regnum Idola vene-

rantium Populis commercia vul-
gare, virum eodem tempore de-
stinaverit donis ad hoc cœlesti-
bus egregiè paratum, ut Aposto-
li Gentium Iudicarum officium
explere cumulatè, ac mereri ap-
pellationem posset. Vascum Ga-
mam constabat primum Lusita-
norum omnium, superato im-
mani Promontorio, quod vigin-
ti jam sæculis cursui Europæarum
Orientalium versus navium metans
intrânsmeabilem fixerat, circiter
annum à Christo nato millesi-
mum quadringentesimum-nona-
gesimum sextum in eius naviga-
tionis cogitatione & apparatu
versatum. Anno enim sequentia
1497. soluisse illum Ulyssipone
septimo Idus Julij, & dece-
menfium strumis eluctatum immi-
manes procellas in flectendo Afri-
cae capite, Galecutum Emporium
Indicum appulisse xiiii. Kal. Ju-
nias anni 1498. ex Barrosio, Oso-
rio, Marianâ, Maffgio, Annalos

Ecclesiastici tradunt. Hinc adeò spondit
passim ferebatur, Natum Fran- Ann.
ciscum Xaverium anno 1496, ut 1497;
Navarri quoque Populares ejus xi:
Et ipsi è domo Ioānis Azpilcue-
tæ Fratris ipsius affines aut consan-
guinei, re non altius explorata
cum vulgo loquerentur, ut ex
charta capite septimo proferendâ
intelligitur.

IV. Esse tamen istam unde-
cumque constatam opinionem
agreabilem certe
indubitate memorie Actorum
Xaverij, manifestè patet consideranti quæ mox subiiccam. Do-
cent summo consensu Turselinus
& omnes alij qui de rebus Xave-
rij scripserunt: Iassum ejus paren-
tem, qui, licet nobilissimus, mis-
Litiam non exercuerat, togæ ho-
noribus contentus, Franciscum
postremum Iberorum ab ipso
statim initio ferentis disciplinam
pueritiae, studiis literarum appli-
cuisse; quod eum destinaret pe-

10 *De Ann. Nat. S. Franc. Xav.*
cularem imitatorem vitæ ac se-
& ex quatuor ipse tenuisset: Doctri-
nas & juris prudentiam, civilem-
que gubernandi scientiam medi-
tando. Satis enim se putabat Rei-
publicæ ac consuetudini Famili-
iarum Nobilium detulisse, di-
candis professioni armorum prius
sibi natis filiis; aut hunc novissi-
mum jure sibi suo separare, atque
officiis vitæ cogatæ, quæ ipse pra-
ficerat; aut, si sois & Pueri ge-
nius ferret, Ecclesiasticæ, posset
addicere. Addunt omnes (id quod
experimenta vitæ totius facile
adstruunt) in genio Xaverium do-
cili, perspicaci, & ad discendum
veloci, jam à principio rudimen-
torum apparuisse, & eundem po-
stea servasse toto Iuveniljs In-
stitutionis spatio tenorem. Nec
defuisse illi, puero, vel puero
valetudinem ferendis studiorum
laboribus abunde parem, qui-
quam illorum refert, aut utlo ex
indicio potest colligi. Idem una-

nimi conspiratione tradunt, post primam in domo paternâ sub Magistrorum entâ Pueri Xaverij culturam, simul per adulterioris robur Iuuentutis, perque idoneum in primoribus literis profectum, maturum esse visum est, Lutetiam Parisiorum ad parandas illuc graviores doctrinas fuisse missum. Hæc si quis attentè reputet, simul omnia plane persuadent: iter Xaverij è Patriâ Lutetiam, non ultra duodecimfimum ejus ætatis annum fuisse dilatū: Igitur qui ponit eum natum anno 1497. profectionē ejus Parisiensem conferat necesse est in annum Christi 1515. à quo cum ad Novembrem defientem anni millesimi quingentesimi, trigesimi sexi, quo, uti certum est, & apud omnes in confessio Xaverius adhuc pérsequens cursum studiorum Lutetiae morabatur, biennium ultra duas solidas annorum decadas interfit: quis sta-

12 *De Ann. Nat. S. Franc. Xav.*
cim non sentit, aut hebetis inge-
genij, aut desidis nimium tar-
dæque naturæ (quas ab eo labes
omnis vitæ memòriâ repellit.)
fuisse Xaverium credi debet, si
tot annis opus habuit ad eum
gradum scientiæ parandum, quem
Novem alij Primi conditores So-
cietatis , partim posterius natij,
partim conflictati incursu ca-
suum Literariis infestissimorum
profectibus , dimidio pauciorib-
us attigerunt,

V. Non comparabo Xaverium
cum horum singulis , ne sim lon-
gior; conferre tamen ei breviter
tres , exempli gratiâ , non omis-
tam. Salmeron anno 1506. me-
moratur in lucem editus ; Lai-
nius , autem 1511. quare illum
oportuit Xaverio , si anno 1497.
natus est, juniorē novennio fuisse:
hunc vero annis sedesim. Ta-
~~en~~ ambi ambo; licet nullis be-
nignioribus naturæ aut fortunæ
ad proficiendum in doctrinâ præ-
sidiis

sidiis instructi : anno millesimo
quingentesimo trigesimo sexto
desinente Lutetiâ discessere ; deq;
cursis facultatum omnium legi-
timis spatiis, & omnes promeritū
Academicorum Laureas hono-
rum : cum Xauerius, Philosophi-
cis duntaxat exercitationibus
peractis , & ejus Literaturæ pro-
priâ coronide , Magisterio , quod
vocant Artium , ornatus , non-
dum ad metam evectus Theolo-
gici curriculi , ne à sociis divelle-
retur , imperfecta unus relinque-
re potiora illa studia fit coactus .
Quod disertè Turselinus , & Or-
landinus affirmant : Ille sic scri-
bens initio capitî quarti . Pan-
tulum jam aberat à meta Theolo-
giae cum ei in Italianam demigran-
dum fuit . . . casus constitutuiter
maturavit . Omissa Theologico cur-
sus conficiendi curâ , agre scilicet
Xaverius , sed tamen sapienter am-
jactur amulit , hanc pulchrius ra-
tus doctrina studia Dei causa per-

¶4 De Ann. Nat. S. Franc. Xav.
sequi, quam relinquere. Illius Lib.
I. num. 104 hæc leguntur verba:
eateri autem discessere Lutet. à de-
cimo Kal. Decembris, tanta ani-
morum conſpiratione atque alaci-
tate, ut nec Xaverius Theologicis
ab studiis, quorum jam calcem
ſpectabat, auctelli ſe moleſtè ferret;
nec Laënius gravissimi morbi reli-
quias, quo proximè laboraverat,
periimesceret. Quippe & ille Theo-
logia iter jam propè confectum,
Christi cauſâ deferere, non minori
ſibi ducebat gloria, quam ad ex-
tremum uſque persequi, &c.

VI. Quid de ipso dicam Ignat-
io? qui, cum, Pueritiâ in Aulis,
Adolescentiâ in caſtris, non par-
vâ virilis ætatis parte in pro-
pugnatione Arcium, in longa
curatione Pompelonensis vulne-
ris, in annuo Manrefano ſeceſſu,
in plurimorum peregrinatione
mensum Ierosolymam uſque, &
lento hinc difficileque in Hispaniam
reditu, transactis; demum

av.
Lib.
erba
et de-
ani.
acri-
gicis
alcem
ren;
relo-
rat,
Theo-
um,
inori-
ex.

yna-
lis,
par-
io-
ga
ne-
fisi
one
&
pa-
uia

Dissertatio. Cap. I. 15
anno ætatis suæ trigesimo tertio,
Christi 1524. (quo jam ab annis
saltem novem Xaverius, si vetus
de ejus ætate opinio probetur,
altiorum meditationi Doctrina-
rum Lutetiae vacabat) prima
grammaticæ rudimenta Barcino-
ne instituisset ponere, progressus
in stadio inde literario per sum-
mas difficultates, in opiz, mor-
borum, insectationum, avocatio-
num in religiosa opera, carcerum,
migrationum, Barcinone com-
plutum, hinc Salmanticam, po-
stremò ex Hispaniâ Lutetiam, &
illinc in Normaniam, in Bel-
gium, in Angliam, excursionum
variarum : tamen illud curticu-
lum feliciter absoluit anno jam
tum 1535. inde tunc mense Apri-
li in Hispaniam reportans Magi-
stralem Lauream, Philosophico-
rum pariter Theologicorumque
coronam studiorum ultimam:
quò ut posset Xauerius pertinge-
re, ne adjectum quidem, ut vi-

dimus, ipsi post discessum Ignatij Bienniū Ulterioris moræ propè solidum suffecit. Hæc mihi quidem monstri similia videntur.

VII. Scio esse qui hunc nondum diffindendum hoc cuneo putet. Extant Acta authentica cujusdam Inquisitionis juridicè habitæ de Francisci Xaverij Nobilitate, in quibus recitatur Testimonium Sancij Ramirez de Peraltæ, consanguinei, ut sibi dicitur, Familia Xaveriæ, affirmantis: moratum se tibis mensibus in Palatio Xaverio post mortem Domini de Jasso, vidisse illic Franciscum Xaverium à Matre, Vidua defuncti Iassi, tanquam filium curatum. Unde constare arbitratur qui hoc allegat: Franciscum Xaverium, et si anno 1515. Lutetiam iverit: indeque discesserit studiis Theologicis nondum peractis, sub fine anni 1536. non tamen totis illis viginti, & quod excurrit, annis Lutetia

continuè moratum , utique cum
à Peraltâ post obitum Jassi Pa-
tris visus apud Matrem in Castro
Xaverio fuerit; Patre autē vivente
profectum cum Parisios , & diū
ibi versatum , constet ex Episto-
lā Sororis Francisci ad Patrem
scriptā ut eum dehortaretur ab eo
Parisii revocāndo. Ita ille : ad-
dens : id sibi abundē sufficere ad
infringendum robur argumenti à
me propositi cui repeno ego :
parvo esse contentum cui tantu-
lum est satis. Evidem num-
quam putavi aliter Xaverium Lu-
tetiæ in Literarum studiis versa-
tum , quām quo modo Nobiles
Adolescentes in Academiis mo-
rari multis annis solent ; revisen-
do interdum per vacationes an-
niversarias , aut aliâ extraordina-
riâ occasione , paternos Lares.
Itaque rediisse illum in Navar-
ram nunciato Patris aut morbo ,
aut obitu , etiam si Ramirez iste
non diceret , facile crederem;

18 De Ann. Nat. S. Franc. Xav.
concessurus etiam id eum aliàs
fecisse, Quem ex Epistolâ ad Fra-
trē Joannem Azpilevetam datâ
intelligo, juvenili fuisse alacritate
promptum ad vias longas citatis
equis per volandas; quo pacto
Consobrinum quemdam suum
Parisiis fugâ clapsum se se in se-
cundum ibi ait. a Quid autem hoc,
per omnium Hominum fidem!
juvat ad minuendum incommo-
dum transacti à Xaverio Lutetiæ
vicennij & duorum ferè insuper
annorum; cum q̄sternio illic
solo b S. Ignatius, præterquam
Grammaticam uno ferme anno
recoluit; etiam Philosophiæ ac
Theologiæ consueta curricula
plenè absolverit.

VIII. Atque ut nemo rectè
argumentaretur ad impugnandū
istud Octennium à nostris Histo-
riis disertè traditum studiorum
S. Ignatij Parisiensium, ex eo
quod certissimis Autoribus te-
statum habeatur, ter quaterve

a Pag.

2.

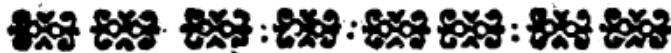
b Or-
tand.
lib. 1.
num.
25.

Ignatium isto spatio in Belgio
fuisse visum; adeoque per unum
ex istis excursibus Antuerpiæ
agentem, ibi reperto Petro Mer-
cato Hispano Negotiatori prædi-
xisse, fare ut in Patriam suam
Methymnam Campi reversus,
olim in eâ Societatis Iesu Colle-
giun conderet: item fuisse qui
illum eodem intervallo Londini
cernerent, quò se mel ad corro-
gandas à suis illic Popularibus
negotiorum causâ versantibus
eleemosynas processit: denique
Rothomagi in Normanniâ cons-
pectum per eos annos cumdem;
eo quippe administrandum ægrot-
anti cuidam pessimè de se meri-
to, caritatis heroicæ instinctu se
contulit; omnes enim ejusmodi
exceptiones facile submoveren-
tur à respondentibus: nihil istas
breves excusiones, è quibus
subinde se Lutetiam reciperet,
veritati octennis illic commo-
rationis obstat: ita continuatio-

20 *De Ann. Nat. S. Franc. Xav.*
neum & perseverantiam in statio-
ne Parisiensi Xaverij ex ejus pers-
pectis principio ac fine ; juxta ve-
terem de Anno ejus natali sen-
tentiam manifestè ad annos duos
supra viginti se extendentein ,
nullo modo infirmabit aut refel-
let testimonium demonstrans, se-
mel eum intra id tempus in do-
mo paternâ comparuisse ,

IX. Repetierit igitur sane Pa-
triam auditio vel periculo vel
obitu Parentis sui Xaverius , fue-
ritque apud Matrem , Patre mor-
tuo , vel totis ; si placet , tribus
mensibus (quamquam se , non
illum in Castro Xaverio trime-
stri moratum , Peralta testetur)
at postea tamen , ad studia seili-
cet continuanda , Lutetiam re-
dierit. Quare si quis in hoc ad-
versari nobis perget , aut testem
det oportet ex visu affirmantem ,
toto falso decennio Fr. Xave-
rium , longo vale dicto Pari-

ensibus Scholis , in domo ma-
ternâ de sedisse; quod qui diceret,
Historicos vitæ ipsius omnes ni-
hil tale memorantes supinæ ne-
ligentia reos perageret : aut fa-
eri cogatur , constare adhuc to-
am & integrum suam vim argu-
mento meo : quippe cui allega-
um hoc solum in contrarium
Sancij Ramirez de Peralta testi-
monium , nihil planè deroget ;
nec alius omnino ei satisfaciens
excogitabilis modus est ,
quam si qua forte aliunde pro-
babilis iniri ratio queat , istius
superfluentis incommodissimè
decennij , de summâ potius ip-
sâ Xaverij ætatis , quam de Pa-
siensi commoratione reciden-
di.

CAPUT II.

E sensu communi Primorum Societatis Patrum, adjuncte suffragio Historici nobilis, inferatur: Juniores S. Xaverium quam vulgo hactenus est creditum, videri fuisse quando S. Ignatio se adjunxit.

I. **Q**ui natum S. Xaverium anno Christi 1497. ex vulgaris opinione posuerit, recusare is non potest, quin eundem, quando Lutetiâ simul cum octo Sociis discessit Venetas tendens sub finem Novembris Anni 1536. annum ætatis proximè accessisse quadragesimum fateatur. Erat ergo sodalibus suis longe omnibus senior. Quod ut demonstrem, quæso mihi per Lectorem liceat, distinctius hic exequi quæ de octo Xaverij sub S. Ignatio Con-

discipulorum ætate notata repe-
riuntur. Iam dixi Salmeronis &
Laïni natales à vitæ ipsorum
Scriptoribus signari, illius qui-
dem anno 1506. hujus autem an-
no 1511. Fabrum ortum in lucem
circa Festa Paschalia Anni ejus-
dem 1506. Orlandinus opere de
vitâ ipsius edito affirmat. De
Paschasio Broëto Scheda extat
a in nostro Archio Romano ip-
sius S. Patris Ignati manu con-
scripta anno 1546. cuin de Patriar-
châ in Æthiopiam destinando
tractabatur, quâ eum tunc:
atatis media, annorum circa ter
quadraginta fuisse asserit. Unde
patet natum illum anno circiter
sesto ineuntis ejus saeculi. Co-
durius moriens anno 1541. dicitur
ab Orlandino b ætatem attigisse
S. Ioannis Baptistæ, annorum
nempe unius alterius - ve supra
triginta ex quo apparet, ortum
eum anno saeculi nono aut deci-
mo. Nicolao Bobadillæ anno

a Ex-
scribit
cā Ale-
gambe
cap. IV.
Vitæ
pascha-
sii in
Hero-
bus ca-
ritatis
Pag. 8.
b Lib.
III.
num.
19.

24 *De Anno S. Xaverij Natali*

*cīntra-
bula
Obitus
decem
Primo.
rū pp.*

1590. Laureti morienti Sotuē-
lus & noster annum ætatis no-
num & septuagesimum assignat;
sic iōnuens natum ipsum anno
1511. Claudij Iaij & Simonis Ro-
dericij nusquam reperi notatos
natales annos: sed ex cœterâ ip-
sorum memoriâ verisimiliter in-
fertur, utrumque circiter septi-
mum octavumve saeculi quo
floruere annum, editum in lu-
cem. Unde sequitur, nullo So-
ciorum octo minus quam no-
vennio provectionem ætate fuisse
Xaverium si anno 1497. in lucem
est ortus: quorundam etiam, ut
Lainij, Bobadillæ, Codurij nata-
lia totis annis sedecim aut quin-
decim vivendo præcessisse.

I I. Atqui universâ in memo-
riâ, quam habemus distinctam
& uberem Originum Nostræ
Societatis, nec vola usquam nec
vestigium apparet tantæ istius in
Xaverio supra omnes socios ma-
joritatis. Fabro eos impertivisse
uni

ni video maximam post Patrem
gnatum reverentiam: quod is
rimus omnium S. Patri adhæ-
ens, Primogeniti ex hoc quan-
am velut autoritatem trahere
videretur; in quo tamen non
nultum erat Xaverio superior.
Hic enim proximè post Fabrum,
nultò ante quemquam alium,
gnatij se Disciplinæ subjecit.
Cui autem non videatur consen-
aneum, ut qui tam grati & ve-
ccundi erga Fabrum essent ob-
am modicam Conversionis prio-
ritatem, honorificentiâ pariter
aliquâ prosequerentur adeò no-
abilem illam Xaverij præcellen-
tiam ætatis; præsertim cum idem
vocationis antiquitate, totque
aliis eximiæ claritatis, omnige-
næque laudis insignibus, haud
parùm supra universos emineret.
Itane; inquam, paucorum modò
anteceßione mensium in Socie-
tate ineundâ, tantum Faber eme-
ruefit venerationis à Comdiscipu-

26 De Anno S. Xaverij Natali
lis, ut dignus sit habitus (verba sunt
Orlandini) ac cui non modo antiqui-
tatis & dignitatis facile primas, ve-
rum etiam virtutis & probitatis alij
deinceps Sodales octo deferrent:
Xaverius qui cunctos præter Fa-
brum in Ignatij Discipulatu præ-
vertisset; qui eorum quibusdam
pater per ætatem esse potuisset;
aliis decem, undecim, tredecim
esset annis senior; splendidâ præ-
terea stirpis nobilitate cunctis
haud dubiè præcellens; peracto
denique nuper optimè in Aca-
demia Parisiensi Magisterij Phi-
losophici biennii curriculo, precla-
rā ingenij atque doctrinæ famā
adeptus; nihil tamen habere hu-
manissimis & consideratissimis
octo Sodalibus visus est, ob quod
à minimo ipsorum ullâ discernē-
dus honoris delatione judicare-
tur? Hæc profectò si quis ex sen-
su hominum communi, & civili
estimet judicio, prodigijs ni fal-
lor affinia censebit: nec inducere
umquam in animum poterit,

am æquos & humanos viros,
atq[ue] fœdam, uno Xaverio debi-
is ætatis obſervantijs fraudando,
noſſicioſiſſimæ ruficitatis labem
in ſe ultrò fuſcepiffe. Cum ergo
ſit maniſtum, à nemine ipſo-
rum quidquam illi umquam æta-
tis tantò provectioris nomine tri-
butum p[er] cæteris, id pro ſigno
haberi evidenti debet, haud qua-
quam ei talem revera conueniſſe
antiquitatis autoritatē: perspectū-
que Fabro, Pascasio, & quibusdā
aliis fuſſe; Xaverium anno pariter
ſecum circiter ſexto ſeculi fluen-
tis natum; adcōque eſſe ipſis
æqualem; reliquis duntaxat
paulò majorem: quod tantulum,
à vita ſimplicitatem proficien-
tibus, nihil attineret ſcrupulofio-
ri officiorum ſedulitate diſcerni.

III. Persuafiſſima igitur ijs
erat omnibus æqualitas quædam
annorū & ætatis Xaverij cum ip-
ſis; quam, ſi familiares voces
audiuiſſe ipſorum aut ſcripturas

28 De Anno S. Xaverii Natali
legisse contigisset, diserte ab ijs
sine dubio videremus expressam.
Neque aliunde Nostrum Orlan-
dinum, qui multas cum aliorum
è decem Patribus, tum Fabri
præfertim, cuius vitam peculiari
volumini mandavit, Epistolas &
schedas subjectas oculis habue-
rat, haufisse crediderim quod lib.
I. num. 85. scribit his verbis, de

Pag. 24.
vers. 5. Xaverio loquens: *Ergo post salu-
tates illas Fabri, quas supra
commemoravimus Exercitationes,
CUM ANNUM FERE SEPTIMUM ET
VIGESIMUM AGERET, egregieque
descendi munere functus esset, ingenii
quodam metu sue salutis admonitus,
se ipse collegit, & pugnis interio-
ribus, quibus ad dies aliquot an-
ceps ac mutabundus baserat, supera-
sis, illucescente Deo, reputare cum
animo suo cepit rerum humanarum
inconstantiam; & varietatem cum
veritate, momentum cum aeternita-
te conferre: dum denique suj victor
in sinum B. Patris tanto prolixio-
re & fidentiore animo se proiecit,*

mantò antea angustiore atque ob-
natiore refugerat. Ita primus
Societatis Historicus S. Xaverij
S. Ignatium adjunctionem ex-
trimit: eam certâ temporis notâ
designans. Antea num. 81, & fe-
quentibus, fusiùs retulerat, Exer-
itationes asceticas obitas à Fa-
bro, fervore tanto, ut sex totos
ies cum totidem noctibus sine
allo prorsus cibo aut potu, in
summo hyemis rigore, absque
omento, humili cubans exegerit.
Iox pag. 23. vers. 17. addit eo-
em illum anno quo istis est
Exercitationibus perfunctus (quē
sit fuisse seculi trigesimum quar-
um, etatis vero ipsius, nempe
Fabri, duodecim trigesimum) conse-
ratum fuisse Sacerdotem. Cum
igitur descriptis supra verbis ait
Orlandinus: post illas Fabri Exer-
itationes adhæsisse Ignatio Xa-
verium, annum etatis tunc agen-
tem fere septimum & vigesimum,
ad fecisse illum anno fluentis sa-

culi quarto & trigesimo, aut ad summum sub initium sequentis, indicat. Qui autem anno 1534. aut 1535. ineunte, ætatis ferè septimum & vigesimum numeraret, manifestum est longè infra annum 1497. fuisse in lucem editum; ac planè novem saltem annis seriùs, quinto nempe vel sexto inchoantis sæculi quinti decimi, nasci debuisse. Quod disiunctim annum 1534. vel 1535. conversio- ni S. Xaverij assignari, hoc feci, quia è recitato Orlandini testi- monio non plus eruitur. Aliun- de autem certò scimus, anno plane 1534. illam conuenire. Quip- pe cum, Orlandino & Turselino id clare testantibus, S. Xaverius unus fuerit ex ijs sociis cum Ignatio in monte Martyrum isto anno, die Assumptæ Deiparæ sa- crâ, vota Societatis prima siccè conceperunt. Quin & oportuit id factū primis ejus anni mensibus: ut Lainius, Salmeron, Bobadilla,

Rodericius, qui omnes post Xaverium eodem anno, temporibus diversis sese Ignatio aggregarunt, id egisse tempestivè potuerint ante Diem 15. Augusti, quâ vocata prima hoc in monte Martyrum nuncuparunt.

IV. Eandem S. Xaverij tempore suæ conversionis ætatem alia quædam certis consignata monumentis adstruunt. Ex his primū sit quod Turselinus his verbis refert: *a In campo suburbano Adolescens inter æquales Gregalesque suos, saliu (unus hic Iudus cordis fuerat) libenter se impigreque exercens, aliquando corporis agilitate, quâ reliquos longè ante ibat, nimium sibi placuerat. Igitur, ubi respexit, levem noxam minimèque diurnam vindicavit multorum dierum supplicia. Dies quippe aliquos continuos exegit noxijs membris funiculo, non sine acris dolore, constrictis. Ubi respexit, inquit viæ Xaverij Scriptor; hoc est sta-*

Lib. 2.
cap.
III.

32 *De Anno S. Xaverij Natalis*
tim à narratâ modò conversione ,
qualemcumque culpam , paulò
scilicet ante conscientiam , tam ve-
hementi sibi ultrò pœnâ inflictâ
studuit expiare. Reputet autem
prudens Lector , an sit verisimile :
Xaverium , si , cum Ignatio se ad-
dixit anno 1534. octo & triginta
esset annorum , paulò ante in
câpo suburbano Civitati Lutetiæ
dedisse operam corporis agilitati
saltibus ostentandæ. Hoc *Adoles-
centem* (qualem eum hîc cordatè
Historicus nominat) decere po-
test ; virum , minimè Adolescens
autem dici nequit , opinor , nisi
qui citra trigesimum ætatis annū
stat. *Quis credat* igitur iam virum
atque adeo ætati quadragenaria
vicinum ; nobilem præterea , &
existimationis ac dignitatis tunc
plus etiam æquo (nam hoc de il-
lo tradunt omnes) retinentem ,
suisse solitum Parisijs loco pu-
blico ; nimisum in campo subur-
banœ tunc studentium ludis per-

ferias attributo ad sequanam,

Prato Clericorum ideo dicto, spe- *Le Pré*

Etantibus cunctis certare cum *aux*

Sociis, quis longius expedito Sal- *Clercs.*

tu prodiret; aut latiorem junc-
tis

pedibus fossam transmitteret?

Paulè ergo post quam id, remis-
sione Juveni non indecora, cun-
ctis ob ætatem permittentibus,

egerat, in cōfiniis annorum quinti

aut sexti supra vigesimum, perfe-
ctè conversus ad Deum Xaverius

est: & istius, concessæ licet ac
tolerabilis levitatis, graves à se

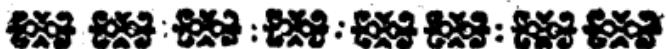
pœnas exegit. Unde apparet: an-

no 1497. natum ipsum haud verè

dici. Tanta enim ætas cum hoc

testatissimo eius facto adeò non

quadrat, ut disconveniat enor-
miter.

CAPUT III.

Eadem junior etas S. Xaverij novis indiens adstrinuitur occurritur exceptionitus quibus infirmari posset autoritas Xaversane cuiusdam idem suadentis Epistola,

I. **E** Didi ante hos annos ferme deceim, Libros septem Epistolarum S. Xaverij, quas **N**ovas vocavi, quod eae numquam ante id tempus in lucem prodierant. Harum prima est inscripta Joanni Azpilcueta fratri Xaverij majori, S. Ignatij manu ipsi redditâ : quâ cum alia quædam non alibi obvia docentur; tum, nifallor, signa extant non obscura minoris in Xaverio dum eam scriberet, quam quanta è veteri sententiâ colligitur, ætatis. Ut conjecturis circa id meis, proponendis capite sequenti, fundamen-

in h̄c solidum substernam, ne-
sse ante omnia est observare
uca, quorum hoc primum sit.
on esse revocabilem in dubium
arum literarum veritatem; quip-
e quarum archetypum auto-
raphum hodiē monstretur, no-
tissimā ex aliis ipsius indubitabi-
libus Chirographis, S.Xaverij ma-
nu conscriptum. Illius apogra-
phum servatur in Complutensi
Societatis nostrae Gymnasio: cu-
jus mihi copiam benignè fecit
R.P.Laurentius de Colomes ejus
tunc Rector Collegij, anno 1665.
Editionem ego inde h̄c Romæ
parabam: cum de hoc ipso fami-
liaribus Amici literis factus for-
te certior R. P. Michaël de Ar-
bizù, Præpositus Provinciæ Ca-
stellæ Soc. Jesu; ultrò pro suâ
humanitate consilium cepit co-
natūs ejus mei opportunissimo
subsidio juvandi. Petitam videlicet
cet è Sciniis sui ex fratre nepo-
tis Illustrissimi Comitis de Guin-

36 *De Ann. S. Xaverij Natali*
dilayn, originalem illam S. Xaverij scripturam summâ fide ex archetypis apicibus expressit: istudque apographum ad R. P. Martinum de Ezparza, à quo suprà memoratum indicium acceperat, misit; adjunctis literis 6. Maij an. 1666. datis, quarum partem notis ad eam Epistolam vulgari præfestatione quiddam omittens, quod præteriisse serò pœnituit. Non enim adjunxi quod sequebatur post verba illic à me descripta: sc̄ (P. Arbizù) ex ipso protinus autographo Xaveriana illius Epistola, Obani apud sui Fratris Filium Comitem de Guindilayn servato, id quod mittebat exemplum exactione maximâ affingendum curasse.

II. Unde perlatis postmodum in Hispaniam Exemplis Editio-
nis meæ Novarum S. Xaverij
Epistolarum, Idem Illustrissimus
Dominus Franciscus Ayenz de
Arbizù Comes de Guindilayn,
Toparcha

Oparcha Sothesii, aliorumque
Castrorum, literis ad eundem
R. P. Martinum de Ezparza Ro-
manam datis, expostulavit de me;
,, quod eā particulā Literarum
,, P. Michaëlis de Arbizū Patrui
,, sui supprimendā, invidissim
,, Publico notitiam sibi perho-
,, norificam, nec non ipsi mihi
,, utilem; quippe cojus intererat
,, editionis meae fidem tam robu-
,, sto & ineluctabili testimonio
,, firmari. Se vero sane Familiam-
,, que suam (ad quam Ioaunes
,, Azpilcueta ductā olim in uxo-
,, rem Proavi sui fratre, arcta
,, affinitatis nexu fuerat adstī-
,, tūs) in parte gloriæ fuisse nu-
,, meraturos, pálā sciri, tam pre-
,, tiosum manus ac Chirographi
,, Apostoli Indianorum Monumen-
,, tum in suo Archivo custoditi.
Eam ad me querelam deferenter
P. Martino de Ezparza, ultrò sum
fassus, justam esse, meam quo-
dāmnans negligētiā promisi.

38 *De Ann. S. Xaverij Natali*
priñâ, quæ se commoda offerret,
occasione defectum illum sup-
pleturum. Nunc ergo fidem
meam libero: & non tantum hu-
jus primæ Xaverianæ ad Fratrem
Majorem Azpilcuetam Epistolæ;
sed & alterius ad Doctorem Na-
vartum scriptæ, quæ in meâ Col-
lectione, Libri primi quinta est,
Archetypa Chirographa in Ta-
bulario Domus de Arbizù So-
thesiaæ, cuius præmemoratus D.
Franciscus de Ayenz Comes de
Guindilayn, dignissimum hodie
vivens Caput est, religiosè ut sa-
cras tanti cœlitis Reliquias, fer-
vari testor, gratisque profiteor,
inde mihi utriusque copiam be-
nignissimè suggestam.

III. Ex his liquidò apparet,
quām non obnoxia suspicioni ex-
ceptioni-ve ulli: ac potius quām
Venerabilis & Saeculare istius
de quā modò agimus Epistolæ
censi debeat autoritas. Cæte-
rūm circa illum cui cernitur ins-

cripta, notari præterea hic in antecessum convenit: Primogenitum illum suum à S. Xaverio dici; verissimè utique: quamvis talis ab initio non fuerit. Constat enim quodam tempore post Domini de Jasso S. Xaverij Patris obitū, summum Patrem-familias Domus universæ Xaveriæ fuisse D. Michaëlem, Castris Xaverij Domum; tunc nondum ad Comitatus dignitatem, quā gaudet hodie, promoti. Huic Michaëli fine prole defuncto successisse in Majoratu Familia Xaveriæ Ioannem Azpilcuetam, proximum videlicet natu Germanum, è Sancti Francisci Xaverij, qui scire optimè omniū potuit, indubitatissimo testimonio eâ disertim Epistolâ perscripto ineluctabiliter evincitur: insuperque id satis longo antequam eæ literæ scriberetur, temporis intervallo constigisse. Nam impensè ibi ei gratias agit ob curam & solicitudi-

Sp. Dr. Ann. S. Xaverij Natalis
nem quam ex longo jam tempore
sui peregrē in studio literarum
occupati sedulam & benevolen-
tissimam gesserat. Quod cum
non alio ex officio quam Capit-
tis & Patris familias Domus uni-
versæ Xaveriar̄ debuerit aut po-
uerit facere, ut patet; in hunc ipsi
locum contigisse, Michaëli Fratri
majori morte subtraacto succede-
re, diu ante eam scriptam Epis-
tolam, facendum necessariò est.
Nec erit inutile, si quā possu-
mus, indagare talis eventus quā
proximè illicuerit verum & indi-
viduum momentum. Ad hoc non
alia quam conjecturatum pandi-
tur via. Harum ansam præbet
aliunde competet memoria cu-
jusdam Inquisitionis de Nobili-
tate Francisci Xaverij tunc Lu-
tetiae degentis, in Castro Xave-
rio legitimè interrogatis testibus
habitæ, subscribente ijs supra
memorato Michaële, ut Domus
Xaveriar̄ Primo genito, & Fran-

Dissertatio. Cap. III. 21
eiscum Fratrem suum se agnoscere profitente. Quando autem Tabulae istae confectæ, & ista interrogatio Testium rite acta fuerit, quibusdam investigare signis in hunc modum faciet.

IV. Ante omnia certum & in confessio est, poscente illam uigenteque, datis in Patriam Lutetiam Literis, Xaverio institutam. In hoc ille indulgebat studio laudis & claritatis vanæ. Quare pro manifesto habendum, id eum optasse jussisseque prius quam res spesque humanæ generoso proposito Evangelica consilia sequendi protinus abdicasset. Fecit hoc ille, ut diximus primis mesibus anni 1534. igitur mandatum ab eo missum in Patriam ejus. Inquisitionis, quæ suæ ambitiōni serviroet, exequendæ, anno saltem toto submovendum retro est: imo ulterius aliquantò, si scriptori qui recensissemus & accuratissimè res Xaveti tractavit, ha-

Barto-
lussart.
i. dell'
Asia

lib. 1.
pag. 6.
n'heb-
be Gra-
dondi
dottore
in Filo.
sofa à
quindi-
ci di
Marzo,
l'anno
1530.
indisfat-
te le
prove
in fede
della
nobil-
tà del
suo leg-
naggio,
ne fu
creato
Mae-
stro,
inseg-
nolla
publi-
camen-
te.

42 *De Anne S. Xaverij Natali*
benda, quam meretar, fides sit,
Affirmat ille; Xaverium jam à
die quinta decima Martij anni
1530. insignitum Doctorale Philo-
sophie Laureā, inde post legitimè
probaram Nobilitatem stirpis sue
fuisse creatum ejus Disciplina Ma-
gistrum, eamque docuisse publicè.
Ex his manifestum est: Acta priùs
memorata, quibus Xaverius le-
gitimam suæ Nobilitatis Acadé-
micas Parisiensibus fidem fecit,
illuc è Castro Xaverio perlata, &
ab eo fuisse oblata, antequam is
Magister Philosophie crearetur,
& publicè interpretari Aristote-
lem inciperet. Quod biennio age-
re perseveravit (est enim bienne
isthie Philosophiæ Curriculum).
cum autem id dicatur factum
paulò post xv. Martij Ann. 1530.
oportuit jam tum pervenisse Lu-
teriam Tabulas authenticas ejus
quas sape memoravimus Inqui-
sitionis. Quam ideo necesse fit
dicere, circa initia anni 1530.

vel etiam paulò priùs ritè actam
in Castro Xaverio fuisse.

V. Nactus h̄ic forte Romæ,
dum h̄ec meditor, Amicum Doc-
torem Sorbonicum, recenti logi-
gi temporis experientiâ callen-
tissimum omnium usum & ri-
tuum Academiarum Parisiensis, eum
de his consului; quarens: ecquā-
do illic soleant à Candidatis
Graduum Academicorum istius-
modi Nobilitatis probationes ad-
„ hiberi? Respondit, id fieri co-
„ sueisse, quando illi recte de-
„ cursis Philosophiarum spatiis ad
„ Magisterium, quod vocant,
„ Artium promovētur. In eâ enim
„ promotione sit aliqua differen-
„ tia Patriciorum à Plebeijs: non
„ autem in petitione facultatis
„ docēdi publicè Philosophiam;
„ in quâ concedendâ nullum ta-
„ le, ut aiebat, discrimen obser-
„ vari soleret, etsi plerumque qui
„ id affectat stirpis claritate præf-
„ tent: semper autem admodum

„juvenes, ac saltēm tricenarijs
minores sunt. Hac ille: quibus
iam dicta confirmantur: nimi-
tum; ante illūm quem supra lau-
datus scriptor vocat *Dōctoratum*
Philosophicum, hoc est, sole-
mniē promotionem ad Magistra-
tem *Philosophiae lauream*, quam
refert, Xavcrīo fuisse collatam.
xv. Martij An. 1530. exhiberi Pa-
risijs debuisse Acta legitima In-
quisitionis de Nobilitate Franci-
ei Xaverij vnde est consequens,
idoneo prius intervallo illa fuisse
in Navarrā confecta. Ab hoc
porro tempore ad conversionem
Xaverij, quam anno 1534. conti-
gisse ostensum supra est, anni sunt
solidi quatuor, eo currente inter-
vallo deceſſisse Michælem Xave-
riæ Familiæ caput, apparet: ei-
que ut dictum est, Joannem Az-
pilcuetam, fratrem natu pre-
natus, in iure seque officio Pri-
mogeniturae successisse. Unde in-
hunc cura deinceps inuenit sub;

Dissertatio Cap. III. 45
ministrandi minimo fratrum
Francisco peregrè in studijs ver-
santi, quæ illi opus ad victum &
cultum erant. Quod cum, scri-
bens 25. Martij An. 1535. Fran-
ciscus idem, diù illum & sedulò
secisse, gratus, & se ipsi obstri-
ctum eo nomine ferens, memo-
ret, primum creditu est: uno sal-
tem altero ve ante id tempus an-
no Azpilcuetam id exercere of-
ficiū cepisse. Unde non ineptæ
conjecturæ, Michaëlis obitus in
annum circiter 1532. conferti vi-
detur posse.

V l. Ut ut de his sit, illud cer-
to & evidenter constat: istum ut
vocant *Processum*, sive legitimata
interrogationem Testium circa
Francesi Xaverij Nobilitatem,
multis annis præcessisse scriptam
ab hoc Joanni Azpilcuetæ quæ
de agimus Epistolam: &, si que
forte Tabulæ eius juridicæ Actio-
nis anno 1535. consignata uispian
monstrentur(nam inaudi vi tale

46 De Ann. S. Xaverij Nat.
quidpiam) eas sine dubio falsa-
tas & in notâ temporis mendo-
fas esse: quippe quas manifesti
convincat mendacij, Sancti ipfius
Xavetij Chitographum palam ex-
tans, accuivis cognoscere volensi
monstrabile. Ipsa , inquam , Ar-
chetype huius Epistolæ Scriptura,
notam ex comparatione indubi-
tabilium aliarum , S. Xaverij ma-
num præferens , Obani hodie ad-
huc , ex quo eam isthuc S. Ignas-
tius , fidus utique Tabellarius ,
pertulit , religiose asservata. Nec
novum est in Monumentis Ar-
chivorum quæ authentica putan-
tur , inopinatissimas , præsertim
in numeris Chronologicis , de-
prehendi falsitates. Talium exem-
pla illustria magno munero sug-
gerunt Viri Doctissimi Hensche-
nius & Papebrochius , è Tabula-
rijs Ecclesiarum , Monasteriorum ,
Principum quinetiam & Regum ,
in eruditissimâ dissertatione quā ,
titulo *Propylæ Antiquarij* , præ-

miserunt Tomo secundo Aprilis
sui anno superiore in lucem da-
ti, vbi regulas etiam & vias tra-
dunt errorum istiusmodi , seu
fraude seu casu inoleverint, ad lu-
men veritatis explorandorum.

VII. Interim ex mentione for-
tè illa à Magisterij Philosophici à
Xaxerio Parisijs exerciti , non
contemnendum obiter eruere ar-
gumentum libet ad demonstran-
dum : minorēm ipsum natu esse
debuisse quā n o līm proditus eius
natalis monstrat. Sed antequam
id explicō , reddere hīc aliud
opus est ex ijs quæ à superiūs me-
morato Sorbonico Doctore didi-
ci. Aiebat ille : Cum inter Pa-
risiensis Acadēmiae Collegia
Sorbonicum emineat ; ab op-
timis quibusque pro summo
expeti ; adlectionem in pecu-
liare contubernium domūs il-
lius ; ac , prout illic loquun-
tur , fieri Socium Sorbonicum ,
ad eam sortem paucissimi è plu-

,, rimis leguntur: nec id nisi ra-
,, rissimis conceditur ex eorum
,, numero quibus alioqui supre-
,, ma Doctoratus Sorbonici lau-
,, rea plenissimè merentibus fu-
,, erit collata. Ad illam porrò al-
,, teram supet excellentem præ-
,, rogativam, inter alia exquisitif-
,, sima experimenta, requiritur:
,, prælegisse publicè biennio Ari-
,, stotelis Logicam, Physicam, &
,, Metaphysicam. Qui ergo ad
,, eius eximiae honorificentia-
,, decus adspicit (et quibus
,, tunc apparet fuisse Xaverium):
,, ijs solemne est ambire, post
,, editum extraordinarium inge-
,, nij & solertiæ specimen, ut
,, iudicio Magistrorum Aristote-
,, licis Prælectionibus publicè
,, habendis præficiantur. In quo,
,, præter istam spem non usque-
,, quaque certam; aliud indubi-
,, tabiliter eventurum præsumi-
,, affectant, famæ ac laudis ex-
,, illâ doctrinâ, atque ingenij
ostentione

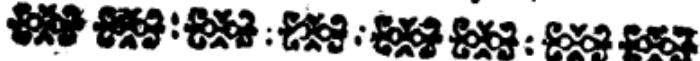
ostenzione comparandæ. Pertinere visum est summis Viris Academiarum Reginæ Modestatoriæ us, ad Decus Literarum, præter ordinarios Peripateticæ Philosophiæ Professores justis auctoratis stipendijs, alios interdum straordinarios privilegio præferere Scholis istiusmodi habendis, quos ut sua nobilitas & opulentia eximeret omni suspicione mercenarij quæstus; ita illustris & verissimis periectionibus evidenter perspecta scientiæ ac facultatis excellentis præstantia facile in his suppleret, quod ad idream autoritatem dcesseret forsitan posset ætati. Iuvenes enim, ut dicum est, non raro infra vigenum ad hoc diliguntur. Novi quo familiariter, cum Parisiis sem, unum, ingenio & stirpe ænobilem, qui anno ætatis duodecimessimo id egerat.

VIII. Referamus hæc ad Xan-

chium quem, cum anno 1534.

50 *De Anno S. Xaverij Natali.*
Sancto Ignatio se adjungeret, bienne jam cum spatium Aristotele in Scholis interpretando peregisse, hæc Orlandini jam descripta superiùs verba testantur :
Cum annum ferè septuimum & vi-
gesimum ageret, egregieque docendi
munere functus esset. Ita ille. Un-
de apparebat ex ejus Historici sensu,
Xaverium anno circiter ætatis
Quarto & vigesimo honorarium
istud Scholæ Philosophicæ re-
gendæ munus expeditum impe-
ratumque capessivisse. Nec sa-
nè hoc suscipere senior potuit,
nisi & neglectâ decori ratione, &
suis ipse rationibus pessimè con-
sculens. Nam neque, uti dixi,
gratiam haberet ullam optata
præter morem juvenilis Provin-
cia viro tantum ultra ætatem tri-
cenariam evecto ; sicque illi pe-
riret famæ ac dignitatis, quâ tra-
hebasur, spes : &, cui restaret ad-
huc prælongum illic (nam Sor-
bonicis supremi Ordinis , ad

quem adspirasse Xaverium hoc ipso ex facto intelligitur , solet esse non brevius septenni) Theologiae curriculum emetiendum ; imprudentiam utique joculari , virætati quadragenariæ admotus (talis enim certò foret si juxta veterem opinionem Natalis ejus ultra initium tunc fluentis sæculi quadriennio exiret) serò peractis Philosophicis studiis , Theologiaz auditioni moram tantam , tamque supervacaneam , spissi ejusdemque arbitrarij negotij superinduceret ; id sedulò visus agere , ut non prius quam conseruisset , Theologici metam stadij posset attingere. Quis hæc prudenti arbitrio æstimans , non statim videt ; ex sic ambitâ sive gestâ à Xaverio Scholæ Philosophicæ Præfecturâ , palmare argumentum duci ad sententiam modò recitatain Orlandini de Xaverij ætate Turselinianæ præfrendam.

CAPUT IV.

Orlandinus ab inconstancia nostra vindicatur.

I. **V**erum ne quid retrò immunitum relinquatur; operæ pretium fuerit obstruere hic semel Exceptioni facile occurrusæ circa istud allegatum à nobis plus vice simplici Orlandini testimonium, S. Xaverium afferentis, quando S. Ignatio se subiunxit anno 1534. annum egisse forè septimum & vigesimum. Primum enim est in nostrâ Historiâ versatos incurrisse in alium ejusdem scriptoris locum his verbis conceptum: a Xaverius . . . extremum spiritum edidit quarto nonas Decembris anno post Christum natum millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, aetatis quinto circiter & quinquagesimo. Hæc ibi. Quæ non cohædere cum verbis antea descriptis pa-

a Lib.
xii.
num.
309.

lām est. Cum constet evidēter:de,
eo qui anno Christi 1534. dicatur
egisse annum ferè septimum & vi-
gesimum , haud consequenter af-
firmari , in orientem eundem die
secundā Decembris Anni 1552.
egisse annum atatis quintum cir-
citer & quinquagesimum.

II. Respondeo : Facendum
necessariò , alterum horum loco-
rum supposititium esse. Neque
enim cordatus & accuratus Hi-
storicus , quatenus inter omnes
convenit fuisse Orlandinum, con-
traria seque inyicem perimentia
in uno eodemque Operie scribe-
re potuit. Historia Orlandini pro-
diit posthumā , totis annis No-
vem post Autoris obitum , quā
contigit anno 1606. ut apposita
ipfi Præfatio docet ; in ipsa vero
eius Operis fronte primū editi
fronte annus Christi MDCCXV
consignatus cernitur. Cum igi-
turi fieri nequeat ut locus uterque
istis ex uno ejusdem Orlandini

34 *De Anno S. Xavérij Natalis*
calamo fluxerit, haberi pro certo
debet, unum ex his tantum ip-
fius esse. Exploremus autem;
num quæ notæ appareant idoneæ
ad prudenter discernendum pro-
prium ab alieno, verum à ficto.
Cum in hâc Historiâ manu-
duntaxat duo posuerint, Scriptor
& Editor, quæ oppositæ invicem
duæ in eâ sententiæ leguntur, in-
ambos partientes videri, nemo
equus recusaverit. Una igitur
harum Orlandini est; Editionem
Curantis, altera. Jam conside-
remus, utro loco probabilius sit
supplendam ætatis notam visam.
Editori fuisse: in eone ubi eam,
nemo Lector expectaret; an in
quo ex communi consuetudine
Scribentium exprimi, & à legen-
tibus requiri solet? opinor in hoc
potius. Quis attem, quæso, ubi
Xavérij conversio narratur, æta-
ris annuis quo præcisè contigit,
magis opere designari posceret? in
ore aut obitu ista legitime no-

antur : in actione singulari quæ
si am taliis diligentia vix probari,
medium exigi consuevit : utique
speciem habens cujusdam super-
vacanææ , & quasi affectatæ se-
dulitatis.

III. Fingamus igitur animi
gratiâ expressam fuisse hâc planè
formâ Orlandini Stylo illam quæ
legitur loco nuperimè indicato
sententiam : *Ergo post salutares
illas Fabri, quas suprà memora-
vimus, Exercitationes, Xaverius
egregiè docendi munere functus, in-
genii quodam meen sue salutis ad-
manitus se ipse collegit, &c* Fuisse
ne cur ista cuivis ad Editionem
recensenti venire potuerit in-
mentem ; temporis notam , tan-
quam à properante scriptore ca-
su quodam omissam , à Lectore
vero desiderandam suppleri opor-
tere ? minimè id quisquam un-
quam sensu præditus communi-
suspiciari opinor queat. Non ergo
ista uaria ibi designatio supple-

56 De Ann. S. Xaverij Nas.
mento Editoris imputanda; sed
in veræ propriæque Historici
sententiaæ ac primigeniaæ scriptu-
rae habenda sensu est.

I.V. Longè aliter se res habet
in loco libri XII. num. 109. illic
enim narratur Xaverij mors. Æta-
tis notam omnis ibi Lector requi-
rēret eam ideo, ex vulgatissimâ
tunc multis Turselinianæ Xave-
rij vitæ Editionibus opinione,
addendam Editor putaverit. Se-
cunda igitur hæc assertio Editoris;
prior Autori verissimillimè attri-
buenda est: sive omnem illic æta-
tis mentionem, ne receptæ jam
Turselini sententiaæ frustrâ, vel
non fine certamine, suam prius
expressam opponeret, Orlandi-
nus omiserat: seu consentaneè
suprà scriptis, posuerat: paulò
minus duodequinquagesimo attinger-
anno: Quæ verba, ne contra pre-
ceptæ opinionis tortentem objec-
ta, lity animos intempestivâ di-
stinguerent, accommodanda vulgari-

crediderit sensui quisquis ille
fuit posthumæ Curator Editio-
nis , pro ijs hæc substituendo :
atatis quinto circiter & quinqua-
gesimo , Quæ illic hodiè leguntur:
aut tunc immemor priùs in con-
trarium ab Orlandino scripto-
rum : aut , si recordabatur , vere-
cundè temperans à loco illo quo-
que minùs obvio , nec offensioni
adeò exposito , vexando ; eliden-
disque sic stirpibus ubique , ac
feminibus cunctis diversæ à Tur-
felini sensu Orlandini sententiae ;
quam , utcumque tunc oppres-
sam & consensu obrutam ; emer-
suram forte aliquando seque
probaturam non desperaret.

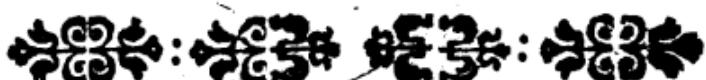
V. Sanè priorem illam asser-
tionem a Orlandini genuinam &
ex mente intimâ profectam scri-
bentis tunc Historici suadent cæ-
tera ibi dicta memorataque ab eo
proximè , omnia minorem trice-
nario monstrantia Xaverium. Sunt
hæc : ludus ostentatæ saltibus in

58 *De Anno S. Xaverii Natali*
campo suburbano agilitatis : am-
bita honoraria Præfactura Philo-
sophicæ Scholæ solos nobiles
Adolescentes decens: sensus com-
muniſſimus omnibus indiciis pa-
lām extans Primorum Octo Pa-
trum , nullam in Xaverio præ se
ſingulis notabilis majoritatis præ-
ſtantiam agnoscetum. Hæc &
alia ex præsentis meditatione ar-
gumenti undique menti obver-
ſantia scriptor intuens , non fe-
continuit , quin , quod ijs tacitè
indiciis signabatur , ſtylo ſemel
exprimeret , extraordinariè illud
ubi non expectabatur inſerens :
*fluxisse tunc Xaverio annum era-
tis ferè septimum & vigesimum.*
Quæ verba , ſicut aiunt de ſigillo
Phidiae in Clypeo Palladis , arca-
nis fibris latentium quaſi radici-
cum toti cui adhærent corpori
conserta commiffaque penitus ,
quin verè ſint Historici , dubita-
re Historia non ſinit , rebus paſ-
ſim ipſis afferens quod eæ voces

ferunt, siveque multiplicato il-
luc nec recusabili testimonio con-
tinuans.

VI Quæ cum ita sint, habe-
mus, opinor causas idoneas non
subitandi, quin prior illa Orlan-
dini autoritas propriam ex animo
intimâque persuasione ipsius ex-
pressâ sententiâ exhibeat: posterio
autem ei affictam, alienâ manu
Opus intrusam posthumum,
ensemendi. Præterim cum manu
estissimum aliande sit, quædam
Historiæ Orlandini ab Edentibus
addita, quæ Autori nequeant
adscribi. Unum exempli causâ
proferam quod Libro xvi. num.
137. his verbis legitur: *Anno*
1609 Idem Pontifex (Paulus V.)
omnium ferè Principium. Alia-
rūmque Christianarum Potestatum
rogatu, de sententiâ Cardinaliū sa-
cris Ritibus prefectorum; post ritè
diligenterque cognitam causam, ve-
nerabilem virum (Ignatium) de-
claravit Beatum. Qui, quæso,

66 *De Anno S. Xaverij Natale*
hæc anno 1609. gesta nosse aut
scribere Orlandinus potuit quem
est certissimum, anno 1606. si quis
vivendi fecisse?

CAPUT V.

*Alia ejusdem minoris S. Xaverij
atatis indicia ex ipsius
Epistola observata.*

I. **C**onsideremus nunc illam,
de cuius indubitabili ve-
ritate & irrefragabili autoritate
a Cap. sat multa paulò ante **a dicta** sunt,
III. Epistola à Xaverio 5. die 25. Martij
num. 1. Anno 1535. S. Ignatio Lutentia
in Hispaniæ proficiencie com-
mendata, ut ab eo propriâ ma-
nu redderetur Joanni Azpilcue-
ra Fratri Xaverij majori, cui
tunc, & à sat longo jam tempo-
re, incumberet cura, ut Patri-
familias Dominus Xaverius, provi-
dendi

Dissertatio Cap. V. 61

dendi subministrandi necessaria minimo Germano peregrè dudum degenti studiorum gratiâ. nisi errant qui censem natum Xaverium anno 1497. numerabat is dum eam scribebat Epistolam, ut minimum, octavum & trigeminum vitæ annum: & tamen in ijs literis eam fratri observantiam defert, quam nemio prudenter estimans non judicet, magis convenire nuper ex Ephebis progresso Iuveni, quam viro plenaria jam maturitatis.

II. Ait: a Frequentissimè sese a Pag.
multis vijs, opera hand parcentem,
scriptitare ad ipsū literas sua in eū
observantie devinctissimique testes
obsequij, impulsum officio quo se ad-
stringe ei sentiat, pietatis venera-
tione conjuncte. Compellat eun-
dem his verbis: b Domine mi-
ao. Germane major omni observan-
tiā colende. Quis umquam ferè
quadragenarius fratri paulò ma-
jori, tahtâ humilitate se subster-

b Pag:

5.

a Pag.

ix

62 *De Ann. S. Xavirij Natali*
nat? Præterea ostendit ibi solici-
tudinem ingentem inde ortam
quod audiverit graves de se que-
relas à malevolis ad ipsum dela-
tas: quibus diluendis non minus
anxiâ infistit curâ, quam quivis
ferulæ obnoxius Adolescens apud
severum & superciliosum Magi-
strum purgare se ab objectis sa-
tagat, scuticam metuens ni cau-
sam probet. En ejus verba : a Si
dignaris mihi credere sanctè affir-
manti, falsa ea & ex vano baufa
malitiosè impingi prorsus innocen-
ti fraterculo, &c. Hæccine à cor-
roborato duodequadragenariâ
ætate viro, magnorum præfer-
tim spirituum, non ad Patrem;
sed ad penè æqualem Germani-
num Primogenito nuper subtra-
cto fortuitu suffictum, tam fra-
cta & supplex ærumnosæ vere-
cundiæ demissio exhiberi debui-
te, aut ex usu potuisse, videri
gueat?

III. Quid quod statim profic

tetur : incantam iuventutem suam
adversus existitia pericula familia-
riatum cum Hominibus in Hera-
cœ prurientibus opportune ab Ig-
natio fuisse præmunitam. Hoc in
tempus sine dubio convenit pau-
lulum præcedens perfectam Xa-
verij Conversionem ; quando is
Ignatium , quem initio con-
temps erat ; deliriis ejus obse-
quiis , & inflexus admiratione
virtutum , aliquo jam habere nu-
mero ceperat , anno videlicet
1533. quo ei , si anno 1497. fu-
erat natus , currete sextum & tri-
gesimum ætatis oportebat. Quā-
tò aptius illa *incanta iuventutis*
mentio in decennio juniorum ca-
dat , quis non sentit statim ?

IV. Pag. 3. hæc leguntur : *&*
*relatione Amicorum & signis care-
ris idoneis , planè persuasum mihi
est : compatis Te ex animo arumnis
contentionis hujus in studijs meo ,
commemoratisque peregrina : nea-
ferè minus Domi isthic tua , ubi*

34 De Ann. S. Xaverij Nat.
omnibus abundas commodis, senti-
re Te labores vigiliarum mea-
rum quam me ipsum Lucetia,
&c. Potuit ne hæc credere &
scribere, Qui sibi esset conscientius,
se jam tum ab anno 1515. Lute-
tiam ad studia profectum; & ibi
adhuc, inde scribens anno 1535.
studiis ijsdem implicitum se per-
durare fateretur? nonne potius
vereri debuerat, ne quæsitis præ-
textibus extendi ab eo Domesti-
ci quererentur longè ultra exem-
pla omnia productam affecta-
tamque in Parisiensibus studiis
sumptuosam moram? An cum
certò sciamus ipsum Xaverij
amantissimum Parentem, post
alterum aut tertium à filio in Pa-
risiensi Academiâ transactum an-
num; pertæsum expensarum, de
illo domum revocando cogitasse;
perfecturum, nisi literis Magda-
lenæ filiae ab eâ mente deducere-
tur: non erat multò credibilius;
non jam Patri; ac ne primogeni-

to quidem heredi Michaëli fra-
trum maximo ; sed subrogato in
hujus defuncti locum Joanni
Azpilcueta, visum iri nimium,
nec jam propter impendia tolera-
bile , adhuc se porrò post vicen-
tium exactum porrigena studio-
rum Parisiensium spatium ? Me-
tueret igitur jure Xaverius , à fra-
tre pecunias his literis flagitans ,
& quò eum ad sui miserationem
inflechteret , memorans *arumnas*
contentionis in studijs commorat
tionisque peregrina , metueret ,
inquā , justiūs , ne à Germano ref-
ribente audiret : *Nam quonsaque*
contendis in studijs ; quamdiu pere
grinaris ? Alios isthinc videmus
decenniò ad summum peracto Scho
larum curriculo , lauriss insignes
se donum recipere : Tibi quartum
ibi lustrum evolutum est ; nec mea
tam adhuc tenis ; ne vicinam qui
dem spectas ; sed in cursum adhuc
lægiorem viaticum postulas. Quem
zandem reperiet infinita bac tem

66 De Ann. S. Xavery Natali
poris & sumptus absumptio termi-
nem? Ita sane quivis putaret res-
ponsorum fratri fratrem talia ro-
ganti. Cui ergo ex humano usu-
res prudenter aestimanti non pla-
nè videatur, haud umquam hæc
scriptum Azpilcuetae fuisse Xa-
verium, si se jam ab anno 1515.
domo profectum meminisset. Un-
de rectè infertur, haud rectè pro-
vero accipi, natum ipsum anno
1497: ex quo assumpto illud
perabsurduum necessario, ut supra
demonstravimus, sequitär.

V. En aliud palmare, ni fal-
lor, ad idem evincendum argu-
mentum ex hæc eadem Epistolâ,
eujus 4 paginâs hæc extant: Ve-
rèm quoniam iudicem scelerati syco-
phanta Hominem omnium inno-
centissimum ac Sanctissimum Do-
Magistrum Ignatium in eandem
meam criminationem invalore
non fuis veriti, &c. Quæ erat hæc
examinatio? illa sine dubio quæ
imputatum Orlandinus a quendam

dam Xaverij Clientem narrat, ad Ignatium occidendum; quod is Patronum, in quo Sortis adipiscendæ melioris spem collocaverat, de cutes ambitionis deducetum, ad vitæ sanctioris professionem hortando traduxisse; hoc est, ex sensu mundana sapientium, seduxisse, putaretur. Nam simili de causâ damnatus idem à Parisiensibus Magistris ad plagas fuerat: quâ de re sunt hæc Orlan-
dini verba: a *Hoc innocentia Lib.*
(Ignatio) suppliūm Joannis Pen-
na Magister, nondum plancè ho- 71.
minis perspectâ virtute, parave-
rat, eō duntaxat nomine, quod Au-
diatores per pistatis speciem, ut ipse
interpretabatur, à se abduceret.
Quam abductionem idem Histo-
ticus mox clariùs explicans, sub-
dit: Ignati Condiscipulos ei-
dem secum Magistro Pennæ Phi-
losophiam tradenti operari doce-
tes, monitis & exemplis Ignati
moscas, festo quâque die pro ludis

68 De Anno S. Xaverij Natali
rum oblectamentis, & Gregalium
liberiore convictu, sacras Aedes
& Oratoria religiosa terere; ani-
mosque tum suavissimo Mysterio-
rum usu, tum orandi jucunditate
confueuisse pascere. Ergo non vi-
detur dubium; Quin ubi est ani-
madversum idem in Xaverio,
Amicorum & familiarium ejus
nonnulli ad Azpilcuetam scripsi-
rint: Germanum ipsius Franci-
cum juvenili levitate se deprava-
dum prabuisse cuidam Ignatio va-
fio homini & subdolo. En crimen
de quo verbis supra recitatis agi-
tur, æquè Ignatium & Xave-
rium involvens: in priori fraudu-
lentiam astutam, in altero credu-
litatem inconsultam damnans.

VI. Iudicet modo Lector sa-
piens, & circumspectis attentè
omnibus, humanâ prudentiâ sta-
tuat: ecquid talis accusatio Xa-
verij apud Azpilcuetam videri
queat verisimilis, adhærentibus
yeteri de illius natali sententia,

juxta quam is, cum est delatus ad Fratrem, quasi sibi prava persuaderi colloquiis nescio cujus, stultâ facilitate, si visset, annum jam expleverat ætatis octavum & trigesimum Ne Pater quidem ipse Dom. de Iasso, si tunc vive-ret, tales admittere tam grandis natu Filij cirminationem sustineret: nedum illam recipere Frater paulum modò senior, isque Militiae deditus, & rudi literarum, contra Germanum duodequadragenarium, summi virum habitum judicij; & viginti jam annis in prestantium Doctrinarum meditatione versantem. In Adolescentulos improvidos, indoctos, neandum usum rerum tritos, istiusmodi suspicione cadunt: Viris jam plenæ maturitatis, eleganter institutis, eruditione præstantibus, impingu ab ijs solùm possunt, qui aut patum ipsi sapient, aut despere illos temerè autūment. Quod profectò numquam auderet in

70 *De Anno S. Xaverij Natali*
Franciscum Azpilcueta, metu
ne ab illo, quem nescire non
posset, altum spirare, nec valde
patientem contumeliaz putari,
continuo audiret? *Quid Tu me*
puerum existimas, prope jam quas
draginta natum annos? Magistrat-
le istud supercilium & censuram
paternam Pupillis, si quos habes
commendatos, & Filiis tuis ser-
ves censeo: mea me dudum esas.
Tuorum arbitriis exemis. Longe
igitur natu minoremquam vulgo
creditur, decenio videlicet ju-
niorem, par est arbitrari fuisse Xa-
verium cum se S. Ignatio subje-
cit: & eo nomine delatus, ut
hinc discimus, ad Fratrem ma-
jorem est, quasi se decipi à quo-
dam Ignoto, incaute noxièque
passus esset.

VII. Decem annis vivendi
progressu Homines in aliud quasi
hemispherium transeunt, ac mu-
tato velut horizonte, nova dete-
gunt; retro relicta non amplius
vident, aliter sapiunt, diversè

judicant, dissimiliter operantur.
Neque solum, ut Sanctus scribit
Paulus & Parvulorum ubi profe-
cerint in viros, sensus, locutio-
nes, motus, acta mirabiliter
mutantur: sed etiam Ephebi ac
pueri primulum puberis, ejus-
demque deinde novâ jam lanu-
gine asperantis genas, vox, spe-
cies, inclinationes, gestus, tenor
vitæ omnis tantum discrepant,
quantū credi vix posset, nisi quoti-
diā effet experientiā perspectū.
Hinc, ut vini ætates gustu ipso
periti distinguunt: & licet in do-
līj cortice non legerint consulem,
decenne falernum ab horno aut
himulo, etiam priùs quam labris
admorint, colore ac spiritū su-
mo discernunt: ita in scriptis &
stylo signa graduum ætatis Le-
ctores non hebetes observant:
aut tametsi unus color sit, & idem
quasi textus, dictatorum à Tul-
lio, exempli gratiâ; quæ tamē
is junior compausit proprio chay

c i. Cor.
xiiii.

72 *De Ann. S. Xaverij Natali*
ractere differre cernatur à scriptis
ab eodem ad consulares jam eve-
to annos: rursusque hæc ab ijs
quæ vergens in senium edidit,
suâ notâ diligenter inspectanti-
bus observabili dirimantur. Ea
mihi occasio istam olim peni-
tiùs introspicienti Epistolam fuit,
hæc de illâ literis ante menses
complures ad Reverendos Patres
Henschenium & Papebrochium
datis, scribendi : *Ac quando in-*
buius Xaverianæ Epistole casu
mentionem incidi, profiteri non
omittam, inspectanti olim mihi
eam attentius, quando ex arche-
typo Hispanico Latinam feci, pe-
nè singulis ejus sententiis, cunctisque,
ut sic dicam, apicibus absterreri
visum à communis amplius opinione
circa natalem annum S. Xaverii
sequendâ; quod ea cogat dicere,
proximè quadragesimum atatis sue
annum istas eum litteras scripisse.
Ita in iis ubique floret, ac velut
exultat, ridens quadam & adoleſ-
centiam

centiam redolens alacritas ingenua libertatis; sumus in extâ longè demissiori veneratione in paulo maiorem fratrem, quam conveire quadrangulario, hoc est firmè aequali, videatur posse. Qui characteres, ni fallor, possunt sint propè admodum viriliterati juventutis, quam excolta ad plenum maturitatis, in viro utique quatuor ferè jam solidas annorum decadas emensq. Sic ego ibi. Dissimulare tamen, & mihi privationem secretam habere istam oppositam vulgo dudum receptæ sententiam decreveram, quoad novum alicunde quodpiam idoneum de his indicium existeret, cui posset plausibiliter innici non invetercunda, in hoc uno duntaxat articulo à Summi Viti Turselini autoritate discessio. Est quod autem hoc nuper mihi, prout eram consilus, evenisse: de quo fero arbitros & quos Lectores, ubi capite ab hoc tercio referenda cogaoerint.

¶¶¶: ¶¶¶: ¶¶¶: ¶¶¶:

CAPVT VI.

*Aha idem suadentes rationes ex
actis Maria Magdalena Xave-
ria Abbatisse Gandiensis : &
ex Testimonio Philippinensi.*

I. Interim duas h̄ic alias pro-
ponere conjecturas placet :
quibus in eādem Ego quidem
opinione confirmor. Prior duci-
tur ex Memoriā quæ certa su-
pereft, Vitæ atque Actorum So-
roris S. Xaverij : de quâ refert
a Lib. i. Ioannes Lucena Noſter, Extre-
vitæ „, tñis eam vitæ ſuæ annis rexif-
Xav. „, fe Cœnobium Excalceatarum
cap. i. „, Gandiensium, Abbatissæ titu-
„, lo; in quam dignitate in mag-
„, nis ſuis evecta meritis fuerat ;
„, & vitam laudatissimam sancto
„, fine terminaffe die xx. Ianuarij
Anno MDXXXIII. Fuerat il-

„ la , ut idem Autor è monu-
„ mentis authenticis se certò
„ comperisse profitetur , ante-
„ quam Religionem iniret , ho-
„ noratissimo loco in Comitatu
„ Reginæ Castellæ. Unde abdi-
„ cans generoso proposito spes
„ Humanas magnas , quæ undic-
„ que blandissimè arridebant ,
„ ambitu ingenti tandem exora-
„ vit facultatem conferendi se
„ Gandiam , & Institutum illic
„ Excalceatarum suscipiendi , quæ
„ nullum habeatur austrius. In
„ eo fervorem tyrocinij semper
„ crescentem ad multam atatem
„ perfecens , heroicæ virtutis ea
„ dedit specimina quæ magnam
„ ei sanctitatis famam pararent :
„ quam etiam Deo confirmare
„ testatissimis miraculis placuit.
„ Inter quæ , vacans forte , Ab-
„ batissæ Prioris obitu , Cœno-
„ bij suprema Præfectura , una-
„ nimi jus eligendi habentium
„ consensu demandata ipsi est .

36 De Anno S. Xaverii Natali
„ Quam illa administrationem,
„ iisdem gerens virtutibus qui-
„ bus meruerat, extremis, ut di-
„ Etum est, vitæ annis, absolutum
„ omnibus numeris Religiosissi-
„ mæ Abbatissæ Sanctis illis Vir-
„ ginibus exemplum exhibuit.
„ Quoad, quo dixi die & anno,
„ evocata ad præmia laborum à
„ Christo Sponso, ex humanis
„ cessit.

H. Extremos istos vitæ Mag-
dalæ annos si justo calculo à
Januario anni 1533. retrò nume-
res, non facile ultra quintum &
vigesimum sæculi extēdas. Con-
stat autem, Epistolam Magdale-
næ ad Patrem D. Ioannem Iaf-
sum, quâ eum deterrebat à re-
vocando Parisis Francisco Fra-
tre, ab eâ jam Abbatissâ fuisse
seriptam. Malè ista cohærent
cum vulgò recepto, & veteri
Tuscellini sententiaz innixo sys-
mate: juxta quod, ut est dictum,
Franciscus à Pauze Lasso Adoleſ-

cens annorum octodecim anno
1515. Lutetiam missus est. Ab eâ
profectione fluxisse duos tres ve
annos res suadet ipsa , quibus
Benjami dudum absentis desi
derium , adjuncto tædio è biane
ni jam aut trienni experientâ im
manum sumptuum , movisse pa
trem senem potuerit ad consi
lium ineundum , & familiaribus
literis natæ carissimæ declaran
dum , dulcissimi filij domum ad
se retrahendi ; quæ fuisse dicitur
occasio Abbatissæ , istius ad Pa
trem Epistolæ scribendæ . Hanc
igitur oportuisset datam anno
1518. Quo tamen , & multis se
quentibus , Magdalena in statu
privatae Monachæ , nondum Præ
fecta regimini , Gandia degebatur
Apparet hinc quantò aptius qua
dret istarum scriptio Literatum in
annum circiter sextum & vigeſi
mum fluentis tūc sæculi , qui erat
à profectione Xaverij Lutetiam
tercius . Nam hunc anno 1524.

78 *De Anno S. Xaverij Natali*
quo juxta nostrum calcylum duo-
decimæ annos esse jam ceperat,
jussu Patris se contulisse in Gal-
liam credimus. Nec ab his ab-
ludit, quod, ut s̄pē dictum est,
Xaverij perfecta conversio ad vi-
tam Apostolicam, primis mensi-
bus anni 1534. contigit; anno vi-
delicet vertente post Magdalena
ad Cœlos transitum, ubi eam est
verisimile impetrasse Fratri suo
Francisco primum & necessarium
apparatum. Apostolatus Indici,
ei, prout, oraculo vivens ipsa di-
cicerat, destinati; quando ille
velis remisque spes ambitiosas
sequens, alienissimus à negotio-
cali videbatur.. Ut aliunde quām
à divina revelatione affulsiſſe san-
ctissimæ illi Virginis notitia ne-
quiverit tam inopinati, atque hu-
manæ omni prudentia planè tunc
insuscipibilis, eventus.

III. Incumbunt hæc omnia
ad magis magisque suadendum,
post anno, ut p̄nituit, 1497., Si-

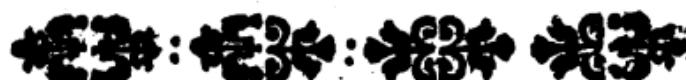
Xaverium; sed 1506 in hanc luce exisse. Cui veri Xaveriani Natalis Epochæ mirabiliter aliud congruit, è quodam Philippianensi, ut vocant *Processu*; hoc est Actis authenticis Inquisitio- nis legitimas apud Insulas Philip- pinas habitæ, testimonium descriptum. Ibi Rodericus quidam, juratus testatur: *Visum à se in Insulis Amboin anno 1546 Xaverium*, quem ait se ex specie putasse, fuisse sume annorum qua- draginta quinque plus minus; cæ- pite jam sparsò aliquibus canis; barba vero adhuc nigra. Ita ille verbis totidem. Quæ ad Xaverij etatem à Turselino proditam ac- commodari nequeunt. Si enim S. ille Indiarum Apostolus anno 1497 vitare cepisset, utique anno 1546 quinquagenarius jam foret. Adaptantur autem satis commo- dè ad nostram hypothesim, quæ natum eum ponit anno 1506. Et si omnia iuxta eam tunc tantum

80 De Ann. S. Xaverij Nas:
quadragenarius S. Xaverius fuif-
set; tamen cum ex specie Rode-
ricus judicaverit, facile ipsi po-
tuit homo curis, vigiliis, conten-
tionibus Apostolicis confessus;
speciem præ se tulisse quinquen-
nio ferè senioris quam revera-
erat.

IV: Sic Christum Dominum
Judæis apparuisse quadragenario
majorem, utcumque nondum
excessisset annum quartum & tri-
gesimum ætatis, quorumdam
sententiâ colligitur ex illis eorum
ad ipsum verbis, Joannis VIII.
57: Quinquaginta annos nondum
babes, &c. Quasi neglectu sui,
laboribus, & victus cultusque
dunitie, sibi squalorem induxisset,
ætatis plusquam quadragenariae
indicio fallentem. Sanè Xave-
rium tot ærumnis itinerum, na-
vigationum, concionum, perva-
gilatarum post diurnos sudores in-
oratione noctium, additâ penu-
tiâ, victus, vestis, recti, in sum-

mis japonicæ brumæ rigoribus,
senectutem sibi præcocem admo-
visse, intelligimus ex eo quoque
Turselinus refert: *a oblatum eum* ^{a Lib.} _{iv. cap. xi.}
Regi Bungi, ex oris canitie ven-
rabilitem visum esse. Contigit pri-
mus iste, congressus S. Xaverij:
cum Rege Bungensi anno 1551.
Unde cum' barba ejus jam turp.
incaniisset, quam anno 1546 Ro-
*dericus in Insulis Amboini *ad-**
**huc nigrum* viderat, apparet quan-*
tam fatigatio quinquennis in eo
mutacionem fecerit accersit longe
ante senium canitiei. Unde
prona est conjectura, canos qui-
bis sparsum Xaverij caput à Ro-
derico est observatum, quos ille
in argumentum traxit ætatis qua-
dragenariam quinquenio super-
gressæ, sollicitudinibus ærumnis-
que magis eius quam annis im-
putandos. Quæ qui æquâ lance
perpendet omnia, non ægrè opi-
nor adducetur ad fatendum: Te-
stimonium jurejurando firmatum.

82 *De Anno S. Xaverij Natali*
istius Roderici, Turselianæ de
anno S. Xaveri natali adversari
sententia, nostræ favere.

CAPUT VIII.

*Monumentum ex Archivo Do-
mini Xaverii nuper producsum;
Quo antiqua de Anno S. Xav-
eria Natali sententia corrig-
itur.*

L **H**ic usque argumentatus
sum ad meam veteri op-
positam de Anno S. Xaveri na-
tali opinionem fraudesdam, ex iis
dantaxat testimoniis & signis
quorum notitia publicè extabat
ante annum hoc millesimo sex-
centesimo septuagesimo sexto,
quo hæc à me scribuntur, pro-
ximè superiorem. Nec sane diffi-
derem, æquis me ac præjudicio
vacuis probaturum vel sic Arbi-

tris : haud aspernandam , & nimis inverisimilem eam videri debere sententiam , quæ præterquam disertæ inniteretur Histotici præstantis autoritati : etiam à tot aliis , è rei visceribus ipsius , atque indubitabili memoriâ recte conclusis , rationum firmamentis fidem acciperet . Temperavi tamen , meque continui ab eâ publicè proponendâ : veritus delicata fastidia quorundam , vera præ assuetis nauicare paratorum : & constantiaz laudabilis in parte censentium , obstinare perseverantiam in esu glandium etiam post inventas & oblatas fruges . Sed dum huic otiosè indormisce rem Proposito , conceptum de his sensum tacitâ conscientiâ premendi : perfertur ecce ad me , nihil tunc minus expectantem , mense Novembri Anni Lubilæi 1675 , Chartæ recens inventæ in Dotmo Xaveriâ indicium : quod an invidere Publico citrâ inossi-

84 De Anno S. Xaverii Nata-
ciositatis notam potuerim , judi-
cet ubi cognoverit (mox enim
hic describam) sapiens & bonus
Lector.

II. Josephus Moretus
Societatis Iesu , fidem facio:
Inter Monumenta Illustris
Familiae Domini Joannis
Antonij Comitis Xaverij ,
super repertam Schedulam
ante annos circiter nona-
ginta , ut apparet , scriptam ;
in qua agitur de Majoribus
& anno Nativitatis S. Fran-
cisci Xaverij . Atque in eâ
apparet , post errorem com-
missum de Nativitate ejus
anno 1496 , lineam hujus
erroris fuisse deletam . Et
invenitur supra scriptum :
natum fuisse P. Franciscum
Xaverium Anno millefimo
quingentesimo sexto . Et in
margine

Dissertatio. Cap. V. 89
margini qui correspondet li-
ueæ deletæ, reperitur rur-
sus notatum: Natum fuisse
die 7. Aprilis Anni 1506. Et
in fine ejusdem Schedulæ
reperitur Hispаниcè nota-
tum: Halló-se la razon del
tiempo che él S. P. Francisc-
co Xavier nascio, en un Li-
bro Manual de su Hermano
el Capitan Juan de Azpil-
cueta. La qual sacò de un
Libro de su Padre Don
Juan de Jasso. Id est: Re-
perta est ratio temporis quo
S. P. Franciscus Xaverius
natus est, in Libro Manuali
Fratris ejus Joannis de Az-
pilcueta ductoris Militum &
quam ipse extraxit ex Libro
Patriis eorum D. Joannis de
Jasso.

Fidem etiam facio in ea.

R

86 *De Ann. S. Xaverij Natali*
dem Schedulâ contineri:
Sororem S. Xaverij, nomi-
ne Annam, in Matrimo-
nium datam Domino Pa-
latij de Veyre: & ex eo Ma-
trimonio natum fuisse P.
Hieronymum Xaverium,
quem notat, tunc temporis
apud Idos degere.

Hæc omnia supra scripta
in prædictâ Schedulâ, mul-
tis meis precibus quæsitâ, &
tamdem repertâ, & à me ei-
dem illustri Comiti redditâ,
contineri, Sacerdotij, quo,
licet indignè, fungor, fide
interpositâ testor. Rogavi-
que P. Antonium de Arieta
Rectorem Collegij Pompe-
lonensis, ut hanc Chartam
Romam à me transmittendâ
ad R. P. Generalem Joan-
nem Paulum Olivam, ma-

Dissertatio. Cap. VI. 87
nū suâ Signaret , & Sigillo
Officij muniret. In Colle-
gio nostro Pompelonensi ,
die octavo Septembris , Na-
tivitati B. Mariæ Virginis
Sacro , anno à Nativitate
Christi millesimo sexcente-
simo septuagesimo quinto.

ANTONIUS ARRIETA

Rector,

JOSEPHVS MORETVS.

Locus

Sigilli

Rectoris.

Hi. Hanc R. P. Josephi Mo-
reti Chartam, rite subscriptam &
Sigillo munitam , cum mihi tra-
didisse , qui ad hoc ipsum eam
aceperat , R. P. Martinus de
Ezparzà , considerari eam perat-
tentè multisque ostendi. Ac cum
non deessent , qui anceps id te-
stimonium & exceptioni obno-

H 2

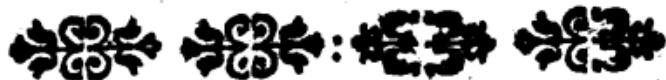
88 *De Amo S. Xaverij Natali*
tium, eo præsentim nomine du-
cunt, quod non satis in eo, ut
ipsis videbatur, evidenter exca-
ret, utrius, Habenda potior au-
toritas videretur, primi ne Scri-
ptoris, an supervenientis illi Cen-
toris, qui transverso figere cala-
mo prioris verba, & diversam
suam deletis imponere senten-
tiam non dubitasset: adi vi eun-
dem P. Martinum de Ezparza,
orans ne gravarentur, ex Moreto
per literas querere: numquid ex
inspectione præsenti veteris illius
schedulæ duci argumentum pos-
set, quod certò probaretur, plus
fidei tribuendū Emendatori quā-
Autori. Fecit benignè quod ro-
gatus P. de Ezparza, & alterum
post mensem Responsum P. Mo-
reti, Pompeione die Decembris
26 Anni 1675 datum, ostendit,
unde hæc ad verbum ex Hispani-
eo Latine reddita, describo:

PV. *Quod attinet ad testimonium*
de S. Xaverio; apparet certum,

Dissertatio. Cap. VII. 39.
correctione multò majorē īneſſo
autoritatē quām ſententia correfit
Ea. Primum quia oīnis correctione
ut pote ex novā cauſa cognitione
profetta, viciūque animaduertens
in prius ſcripto quod dolere audet &
emphatim tali fiducia praebo: clero
deprebenſa contraria veritatis.
Nam quis fanni, nīſi frātis, indi-
bitabilis firmamento, erumperet ad
revocandum falsique damnandum
quod diſertè ab alio affirmatum re-
perire? Unde illud eft Graecū vecerī
adagio celebratū: ſecundæ cogi-
tationes ſapienciores. Deinde quia
in eā quam uidi, nec totam priorē
Excerptio deſcripsi, Chartā, alia
extant qua certissimè demonstrant
priorē. Autorem cum formidine
ſcr̄bere. Hac enim anno illa prius
à me poſita leguntur ejus verba:
Non ſcitur certò annus quo na-
tus eft P. Franciscus Xaverius:
Vulgò tantum invaluit: à qui-
busdam natum cum dici, anno
mille eſimo quadringentisimo no-

go Dicitur S. Xaverij Natali
nagesimo sexto. Quid verè in re-
sit; speratur perspectum melius.
fore Doctori Navarro; qui posset
consuli nunc Romæ degens. *Hac*
illis his oculis vidi: simulque ani-
mawadvertis, verba illa: non scitur
ceterò annus quo natus est P. Fran-
ciscus Xaverius, adactâ per me-
dium lineâ, diffissa; item ut illa
alia qua priori meo scriptio simili-
ter confixa exhibui: natum eum
dici anno millesimo quadringen-
tesimo nonagesimo sexto. Dein-
deque apponitur è regione in orâ
marginali correspondente: Natus
est die 7 Aprilis Anni 1506. Pan-
logue inferins reddens censor ratio-
nem correctionis sua, adiungit His-
panico idiomate qua priùs descrips:
Reperta est ratio temporis &c.
Qua scriptura ejusdem manus est
cum glossmate in posito deletis ver-
bia; quod exhibus scriptio prius
missa. Ex quibus video posse de-
dere P. Possimus omnem dubita-
tivam animo pellere. Hactenus

Dissertatio. Cap. VIII. 91
posterior Epistola P. Josephi Moreti ad P. Martinum de Ezparza.

CAPVT VIII.

A quo, quando, & ad quem, quæ occasione exarata fuerit ea Scriptura qua hoc productio nunc primum Monumento cor recta cernitur.

I. **N**on est cur me pœnitentia
consulti secundò P. Josephi Moreti ; cum ejus alerat paulò superiùs à me descriptæ,
quæ sic elicui, literæ multæ præcipui usus , & quantivis ad sum
mam rei quæ h̄ic agitur momen
menti , me doceant. Primum in
ter ea numero , quod ex ijs in
telligitur, Chartam quam emen
davit posteriùs in eam incident
censor, fuisse Epistolam à quo
dam Familia Xaveria domesticam

92 De Ann. S. Xaverij Natali
Latine rescriptam & missam Ro-
mem in responsum alterius inde
acceptæ, quâ erat quæsitus : è
quâ stirpe, quibus Parentibus,
& Majoribus, ubi, quo anno in
lucem hanc ortus Franciscus Xa-
verius fuisset : cuius Rescripti
exemplar, ut solet in ijs fieri do-
mi scitentum, sub. peritiores
postea oculos veniens, eâ fuerit
censurâ sanatum cuius vestigia
videmus.

II. Tempus quo consultatio
ista contigit, innuitur ex aetate
illuc expressâ redditæ ad ipsam
continuò, prout humano usu fie-
ri amat, responsonis. Si ergo
(quod disertè Moretus fide ocu-
latâ testatur) ipsi eam Chartâ an-
no millesimo sexcentesimo septu-
gesimo quinto inspectâ, appa-
rebat ante annos circiter nonagin-
ea scripta: manifestum est, anno
ille circiter millesimo quingen-
tesimo octogesimo quinto fuisse
conscriptam. Venisse consulta-

tricem Epistolam ab aliquâ exterâ Hispaniæ Regione, ostenditur ex eo quod ei Latinè respondeatur; quâ scilicet linguâ qui consultarat, usus fuerat. Romani potrò remissum hoc responsum; illuc nimicum unde interrogatio Venerat; demonstrat mentio Romæ tum degentis Doctoris Navarri, ad quem consultans à consultato remittitur, cum spes certioris ex eo notiæ trahendæ anni vere Francisco Xaverio natalis, cuius non nisi dubiam, & vulgi rumori titubanter innixam, opinionem se interim profere, quod nihil habeat certius, scriptor ingenuè facetur.

III. Hæc manus nos ducunt ad valde verisimiliter opinandum: à Turselimo ipso, scriptiōnem Vitæ S. Xaverij jam tunc anno 1585 Romæ meditante, datas in Navarram ad Domus Xaveriæ superstites, literas; quibus de stirpe & opere Iadiagum Apostoli

doceri postularet. Edidit Opus istud suum primo Romæ Turselinus anno 1594. Versatum autem diu, ac facile novem retrò annis, in ejus apparatu ac cōquisitione rerum in eo tractandarum haud ægriè suaserit quod idem in ejus p̄fatione profitetur: se Amicissimorum suasionibus & persuasorum autoritate invitatum ad id opus, libenter pro suâ erga Xaverium veneratione, aggressum succisivis operis tanti viri momoriam Postoris p̄adere. Noteatur illa verba succisivis operis quæ longæ in istiusmodi commentatione moræ verisimillimam p̄ferunt emphasis. Quare producendum in lucem anno 1594 librum de tali argumento, decenniò anterius fuisse destinatum ab Autore, incudique impositum, jure potest censer: quippe quem non irremissè continuati acrimoniam conatus indesinenter urgendum; sed succisivis operis, hoc est, ex

intervallis subinde resumptâ la-
boris vice, lentè ac sensim per
opportunitates promovendum,
Autor profiteatur suscepisse.

IV. Cum igitur jam ab anno
1584 Historiam Vitæ atque Acto-
rum S. Xaverij elucubrandi Tur-
selinus consilium inivisset, quis
dubitet scripsisse illum ad eos
qui è stirpe Xaveriâ supererant,
quærens ijs docentibus cognos-
cere, quæ de tanti viri origine
ac primordijs aliunde sciri non
possent? Hoc primum, opinor,
venit in mentem ipso inquirenti de
stirpe ac natalibus cujuspiam,
cives ejus, cognatos ac domesti-
cos consulere. Quare id omisisse
Turselinum qui afficeret, næ is-
temerè famæ laudatissimi, &
magno suo merito per celebris
Historici fœdum pudendæ negli-
gentiæ probrum inureret. Scio
alios qui longè posterius de Re-
bus S. Xaverij Scripserunt, ad
Navarram & Domum Xaveriam,

96 De Ann. S. Xaverij Natali
parandæ inde notitiæ spe ac gra-
tiâ , recurrisse. Recordor idem
factum à me quoque , cum ante-
annos decem , occasione Colle-
ctionis novæ Xaverianarum Epi-
stolarum edendæ in lucem , cu-
ram concepissim aliquam , cer-
tius , si possem , aliquid vel sero
de Indiarum Apostoli primis ori-
ginibus discendi. Nec forte id
frustia feci. Etsi etiam exculpi-
tunc nihil potuit : tamen cum
Nostrî Pompelonenses , quorum
ad id opem per Amicos im-
ploraveram , etiam postquam
respondissent , se nequidquam
catenus conatos , ab ulterius in-
stante , urgendoque non cessa-
rent , unus eorum P. Josephus
Moretus , longanimis in tali offi-
cio perseverantie fructum poste-
rando aliquem retulit : multis ejus,
ut ipse loquitur , precibus quaestâ
~~et~~ tandem repersâ Schedulâ , supe-
rius descriptâ. Minime igitur
fuisse prætermissa à Solo Tu-
selino

Cap. 7.

felino tam communem omnibus
cum curâ scribentibus diligen-
tiam, haud solum ut verisimile
propono: sed ut planè certum &
indubitate posse ac debere af-
firmare mihi video.

V. Cum ergo, ut hinc con-
stat, omnino per Literas Româ
consuluerit, anno circiter 1585.
Posteros tunc viventes Domus
Xaveria in Patriis sedibus Tur-
selinus: quid ultra querimus ha-
de, à quo, & ad quem sit scriptum
hoc à Moreto visum manu cen-
soris correctum exemplum Epi-
stolæ eodem tempore isthinc Ro-
manam redditæ de S. Xaverij na-
libus agentis? quædam sunt, rem-
rum etiam à compunctu remote-
rum, ita vehementer, ut iusta
ut dubitationem excludant. An
non haec tales sunt? aut est qui
ambigere prudens, valeat de his
quæ res per se quodammodo ip-
faclare videatur ac diserte affi-
mari? Age, utrîm horum infor-

98 De Anno S. Xaverij Natali.
ciari aut refellere quainvis con-
tentiosus ausit quispiam? An in-
quisivisse à Domesticis de Xave-
rij ortu Historicum optimum se
accingentem ad ejus Acta li-
teris mandanda? An illi res-
ponsum redditum à quopiam
in domo illâ tunc reperto, qui
bonâ fide quantum de re quaesi-
ta scivit, protulerit; & certiorem,
qui facile consuli à Romæ de-
gente, diversans ibidem Doctor
Navarrus, posset, de sibi haud
liquidò cognitis indigitarit Au-
torem? scribi sancte Latinè vix po-
tuit ab Hispano domi suæ per li-
teras agente de rebus propriæ fa-
miliæ, nisi respondendū is habe-
ret Epistola Latinæ à Regione
quadam Egerā delata. Etas au-
tem ejus Chartæ deprehensa,
ut dictum est, anno 1675, anno
rum nonaginta, manifestè annum
1689, scriptio ejus assignat. Prä-
terea mentio intexta viventis Ro-
mæ Doctoris Nayarri, prætere-

Dissertatio. Cap. VIII. 99
quam, ut est notatum, indicat
id responsum dirigi ad hominem
Romæ degentem: etiam certum
habet Charakterem anni præsimè
sularem præcedentis annum Chri-
sti 1586, quo idem Doctor Na-
villus, XI Kal. Julij, diem ibi-
dem clausit extremum.

VI. Acceptas denique illas à
se litteras, tantum non diserte
profiteretur ipse Turselinus; sive se
obsecratus, his verbis sub Pra-
fationis finem, declarans: *Ac de
prima eius (Xaverij) aetate pueri-
tiaque pauca quedam exponam, qua
ex Martino Azpituetâ Navar-
ro, homine cum probitate, tum do-
ctrinâ inclito, eodemque Xaverij
cognato & ferè aequali, paucis an-
te ejus obitum mensibus ipse cognos-
vi.* Hæc ibi. Ex quibus certificatur,
quâmi aperte cuncta cohærent.
Responsum ad se è Domo Xave-
riâ datum anno 1585, sub finem
ejusdem anni aut initium sequen-
tis Romæ Turselinus accepit.

100 *De Anno S. Xaverij Natali*
Nec moram fecerit indicatum ille
licet sibi oraculum consulendi.
Adierit igitur Martinum Azpil-
cuetam Navarrum primis meus-
bus anni 1586, puta Januario aut
Februario : ex quo ad Junium
anni ejusdem, quo ut est dictum,
Navarrus obiit , tres omnino
menses intercedunt. Ut appareat
quām integrā fide scriptum à
Turselino sit ; se ex eo cognovisse
quadam de primā Xaverij aerae
pancis ante ejus obitum mensibus.

VII. Suggesteret hīc quipiam for-
te Legentium tacita cogitatio :
cur igitur edictus à Martino Na-
varro Turselinus non est de anno
S. Xaverij verè natali , utique de
illo ipsum ex præscripto confu-
lens? Causa in promptu est. Quia
ipse Navarrus eum ignoravit : fal-
susque opinione suā scripti Autor
ad Turselinum missi fuerat , cuī
existimaret , natalem Xaverij ,
quem sibi ignotum fatebatur ,
Navarro perspectum fore. Pizoc-

Dissertatio, Cap. VIII. 101
cupatus Navarrus quoque vide-
tur fuisse vulgari, cuius superius
et memini, præjudicio, natum fe-
rente Xaverium ipso tempore a cap. i.
num. III.
quo est iter è Lusitanâ maritissi-
mum in Indiam à Vasco Ga-
mâ patefactum. Nec mirum est
Martinum Azpilcueta, jam
anno 1493 Varasoayni, longè à
Castro Xaverio, Natum; à primâ
puericiâ domi occupatissimum in
elementaribus studijs; qui deinde
Adolescentiam Compluti, Ju-
ventutem procul inde trans Py-
reneos Tolosæ in Galliâ transe-
gerit, de nati Xaverij vero tem-
pore nihil ex se propriè ac fami-
liari conscientiâ compertum ha-
buisse; de quo ipsi etiam dome-
stici ejus, ac multò arditiore illi
cognitione admoti, dubitarent.
Audivit igitur è Navarro Tur-
selinus *de primâ Xaverij etate*
pueritiaeque quedam, ut ait; de an-
no natali nihil certius eo quod
rescripta è Navarrâ suggerebat

Epistola. Quare illâ notitiâ contentus fuit; exploratiorem exactioremque nancisci se posse desperans.

VIII. Minimè vero: inquiet aliquis. Natum enim Turselius Xaverium ponit anno circiter 1497: cum Charta quam autumas ad illū missam, anno 1496 ejus ortum assignet. Fidei hoc ego & prudentiæ Turselini fidem adscribo. Viderat in redditu sibi è Domo Xaveria responso, incertâ duntaxat famâ ferti natum anno 1496 Xaverium. Non ergo sustinuit id absolutè sic affirmare, ut videri Lectori posset ex indubitato descriptum Archetypo. Quare adverbium *circiter*, quo ea opinio removeretur, apposuit. Rursus sentiens ex supra memoratis à me indicatis, ipsi haud dubie animadversis, multò minorem apparere Xaverij aetatem quam quæ tali ex hypothesi inferretur; statuis, quancum

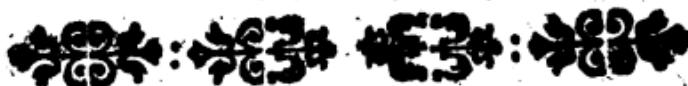
Dissertatio. Cap. VIII. 103
posset inferius trudendam natalis
in ipsius epocham. Itaque unum
saltē de summā nimia detraxit an-
num; quod salvā videbat fide fieri
hiceret, beneficio particulae circiter
ad duos minimū annos. anticipatis;
ut hāc additā, quem autor in-
certus dicat anno 1496 natum,
ejus citra mendacij periculum, in
annum 1497 conferri natalis
queat. Sic utriusque malo; & simu-
landæ notitiæ certioris eā quam
esset natus; & augendæ ultrà
quām res ferret Xaverij aetatis,
prout fas fuit, occurrit: miseran-
dus potius in tali destituzione ido-
nei testimonij; & moderationis
nomine commendari dignus;
quām ulli ob hoc reprehensioni
obnoscas. Quem eundem equi-
dem cum ibi penè aqualem Do-
ctori Navarro S. Xaverium scri-
psit, ignorasse suspicor, Marci-
nus Arzobiscuetam, tunc quando-
cum ultimis vīcas measibus ad-
loquatur, fuisse cibis. eosis an-

nis nonagenario majorem. Ut qui ortus in hanc lucem dicatur die Sanctæ Luciæ Anni 1493. Quotus enim quisque, omnium eorum quos affatur ætatem exploratam habet? Unde facile potuit nonagenarius adhuc cunctis vitæ functionibus senili vigore sufficiens, agenti secum forte in totâ vitâ duntaxat semel homini utcumque prudenti, non multò major octogenario videri: in quâ solum hypothesis penè *equalis* S. Xaverio, dici Doctor Navarrus vere potuisse.

IX. Atque istâ ego his experimentis perspectâ Turfelini veracundiâ & æquitate fretus, affirmare haud dubitaverim: cessum eum fuisse perfacile, perque libenter, si hoc illi, quod nunc demum producimus, videre monumentum contigisset. Quocirca nam jure deprecor, ne quis autem, contrâ Turfelinum hac scriptione me venire. Ei quippe

obsequor potius & defero, dum quod illum mihi constat, si præfensi adesset, fuisse acturum; id non modò illum boni consulere fieri à me; sed velle atque ulcrò jubere interpretor. Facebat livor omnis & obirestatio: neu quis in quo veritati servimus, calumnietur nos derogare Caritati. Non item movemus improbam: Nec irreverenti audaciâ novitatem opponimus vetustati, Majorum autoritate conculcat: nihil à nobis ex cogitatum proferimus. Scriptum antiquum, quo Turselinus, sine ullâ suâ culpâ, in errorem est inevitabilem, ipseque non imputabilem, inductus, producimus, manu peritâ emendatum. Sicque fontem ipsius erroris obstruimus &c, ut hasta olim quedam in Græcorum Troicis fabulis, vulnus quod fecerat sanabat sic male importato per Epistolam è Domo Xaveria olim ad Turselium missam; prolatâ eâ,

dem jam correctâ , medicinam facimus. Sed de autore , acque autoritate Correctionis ejusdem , res & ordo exigit ut aliquid addamus.

C A P V T . I X .

*Quis Correctionis Autor: & quantia
ea ponderis habere debeat. Occu-
ritur Objectionibus quibusdam.*

I. **S**i post annum 1586 vixisse constaret Ioannem Azpilicuetam , quem ex S. Xaverij superius laudatâ ad ipsum Epistolâ scimus , successisse jam ante annum 1535 in Majoratu & Primo genitû Domus Xaveriæ Michaëli fratrum maximo ; non aliū quærendum existimarem cui tribueretur ista censura . Pronum quippe fuit , incidentem eum in exemplum domi seruatum Epi-

stolæ mendosæ se absente rescriptae, admovisse illi censorium stylum; & popularē in eâ propofitum errorem, pro suâ & Patria-familias autoritate, & conſcien-tiâ cum paternæ traditionis, tum, comœdicae rerum, quas viderat & memoriâ tenebat, experientiæ, correxisse. Nec obstat quod se ipfe non prodat: utique indefini-tè, atque in persona tertia lo-quens. Ita enim qui notas appo-nunt libris aut scriptis indices sensuum improbantium ea quæ legunt, facete plerumque con-suevere. Cum autem, ut More-tus in suprà & recitatâ Epistolâ posteriore oculato testimonio af-firmat, verba Latina superscripta liture, aliaque ad marginem ap-posita, èdem exarata formâ li-terarum appareant, quâ cōscripta inferius cernuntur Hispanica que-dam verba, significantia ex quo fundo hausta fuerit utriusque illa, tam interlinearis, quam margi-

a Cap.
VII.
num.
IV.

nalis, annotatio; causa offertur idoneas suspicandi, manum in his omnibus esse unam eandemque Joannis Azpilcuetae: cuius personae Charakter in hoc extat: quod in Hispanieā sententiā ea produntur quæ soli nota ipsi esse, videntur potuisse.

I I. Allegatur illic videlicet *Liber manualis Joannis Azpilcuetae*: hoc est; ejus Ephemerides, & Adversaria diurna. Hujusmodi porro Commentarij familiares quibus quisque ad usum memoriarum annotat occurrentia, non alijs esse perspecti quam ipsis scribentibus solent. Unde qui arcana istiusmodi scripta laudat, eumdem se esse qui exaraverit indicat. Præterea memoratur illic *Libellus Domini de Jasso Parris Joannis Azpilcuetae*: archetypa scilicet Semis scriptura, in secretis etiam ipsius scriptis servata; quoniam cum clavem quis alius habere potuit, quam Princeps tunctus familiae

familiae Xaveriae Joannes Azpilcueta, qui, uti nos docet Sanctus ipse Xaverius, in universitate Domus illius ac stirpis Praefectum morte Michaelis fratris Primo geniti successorat; & seductissimorum quarumque paternarum apothecarum claves, inspectionem, & plenum arbitrium, hereditariâ Patris-familias autoritate obtinebat.

III. Ipse igitur fuerit Joannes Azpilcueta qui ea scripsit: et si quod nihil attineret ibi quis esset exprimere, in tertiam de se personam sit locutus: contentus & Patris sui D. Jassii Libellum, & suum ipsum Manuale, rerum in utramque, vel interlineari, vel marginali, Annotatiunculâ assertarum, fundum utique idoneum protulisse, ut nemo videns dubitare de illarum fide ac veritate debearet aut posset. Correctio vero ipsa sic verisimiliter contigit. Aberat domo plerumque Azpilcueta, ut

Pro De Ann.S.Xaverij Natali
eiusmodi nobiles solent privatis
publicis & negotiis avocantibus.
Eo igitur alibi rem aut Domesti-
cam , aut publicam curante,
perlata in Domum Xaveriam fue-
rit Romana de oitu & stirpe Xa-
verij percontatio : cui qui tunc
illuc fuerunt , responsum proti-
nus , ut sit , reddiderint eadem
Latinâ linguâ quâ fuerat inter-
rogatio concepta : eoque respon-
so ingenuè expresserint quid vul-
gò crederetur de Francisci Xave-
rij natali anno , cuius ipsi præsta-
re veritatem nollent : propterea
que indicarent Doctorem Na-
varrum Romæ degentem , ex
quo peti & sperari certius de re
illâ testimonium posset. Rescripti
porrò istius Romam missi pari-
culum , sive apographum , reti-
nuerunt. Quod Domum serò
reversus forte reperiens Joannes
Azpilcueta , id emendaverit , prout
conspicitur in Chartâ quam Ma-
retus exscripsit ; delendo bis falsis

sūm assertum, & superscribendo
litruræ, adscribendoque in exte-
riori orâ quod utrobique extare
dictum est. Tum ne quis simili
occasione in posterum erraret, aut
dubitaret de suæ correctionis au-
toritate, Hispanicâ illic vulgari
linguâ inferiùs adjunxerit: quæ
ibi affirmarentur, fuisse sumpta
e Patis sui libello, & suo ipsius
Manuāli.

I V. Hæc utcumque negati
nequeat quia sunt prona facti,
& veri per quam similia, æsti-
mantibus res ex vulgari usu: ta-
men si quis pertinaciter relute-
tur, haud contendam cum eo
præfractiùs; facilèque me remit-
tam ad concedendum: non à
Joanne Azpilcueta, sed ab alio
post ejus obitum in locum ipsius
ac potestatem suffecto, emenda-
tam Chartam quam Moretus vi-
dit. Emendatam autem ex visis
à Censore testimonijs Manualis
Azpileuctæ & libelli Jassi: unde

autoritas correctioni irrefragabilis accedit. Nec contra hoc militat etas allegata Chartæ istius annorum nonaginta retro numerandorum à proximè præterita Jubilæo 1675 : quasi ex eâ necesse sit , jam tum eodem anno 1585 quo Charta conscripta est , etiam eamdem fuisse correctam . Nihil est enim opus aquavam primæ Scripturæ fuisse correctionem . Satisque constabit affirmationi Moreti de nonagenariâ senectute Chartæ quam vidit , sua veritas . licet longè junior in eâ deprehendatur antiqui erroris emendatio . Quin & hoc aliquantò ad rem nostram videti poterit commodius . Si enim statim à responso Romam missò animadversum ejus vitium fuisse , Scripturi probabiliter hunc denuò fuerant autores Responsi , & officiosè declaraturi ; quid post priores datas literas consigisset ipsius exploratius de propositâ Quæ-

stione cognoscere. Correctione
suum tantò seriùs post aliquot
dēmūn annos factā , si supersti-
tes iij & præsentes fuerūt; vel rem
obliteratam , vel non amplius
integram existimantes , isto se te-
neri officio non putarint.

V. Perinde igitur mihi qui-
dem est, Joannes-ne Azpileuetaz
an alius quilibet , autor existi-
metur emendationis quæ in hu-
per prolato Monumento cernitur.
Nec enim , utcumque sit ; de ip-
suis quidquam autoritate detra-
bitur ; quippe quæ non à Censo-
ris qualicunque persona ; sed à
fide allegatorum illic duorum in-
dubitatiſſimæ veracitatis Testium
ducitur. Quod ibi censor afferit
de S. Xaverij anno & die natali ,
depromere se affirmat ex Manua-
li Joannis Azpilcueta , ex libel-
lo Joannis de Jasso : quorum his
S. Xaverij Genitor , ille German-
nus major fuit. Ut eteris horum
specieſſe potuit suis oculis S. Xa-

¶ 4. *De Ann. S. Xaverij Natali*
Verium ascensem; & ex certissi-
mâ memorâ tradere, quo ejus
ortus die, mense, anno evenerit.
Parùm verò interest, talium ne
vox de hoc quod norunt affir-
mantum audiatur: an scriptum
manu ipsorum testimonium reci-
citetur. *Quisquis aut qualicumque*
tandem is est qui scripturam
de S. Xaverij Natali veterem ex-
punxit, interpolavit; glossemate
inter versus inserto, verbis ad
Chartæ oram è regione illitis,
castigavit; idem ipse quidquid
novum profert, se hausisse profis-
tetur ex Jassi libello, ex Azpil-
cuetæ fratri senioris Manuali. Eo
unde illi fides sit. Hinc quantæ-
vis firmatatis robur tali hujus af-
fimationi competit. Idque (quod
magnopè observandum arbitr
tor) judicio eorum cuja res est;
quorum præsertim interesset, qui
veri & legitimi à cunctis haben-
tur istiusmodi controversiarum
Arbitri.

V I. Consideret hoc quæso;
& de eo, liberâ præjudicijs æquitate, syncere decernat prudens Lector. Illustrissimus Dominus Joannes Antonius Comes Xaverij, Caput & Pater familiæ Hodiè vivens antiquissimæ ac nobilissimæ Domus Xaveriæ inventam recens à se hanc in Tabulario domestico Chartam pro certo & magni momenti testimonio habet: id monumentum indubitate fidei, autoritatis summæ putat esse; ut tale custodit sollicitè, fidenter ostendit. Quis ejus in re tali judicium revocare in dubium, & suæ censuræ subiicere; exterus præsertim, & latomarium ac terrarum intervallo diffitus, audeat? Periere dñdum concilli & commentarij privati de S. Xaverij ortu Joannis de Jassó Pátris, Joannis Azpilcuetae majoris fratri: qui si anno 1585 in manibus superstitem Domūs ejus in illa degentium extiissent, ex-

116. *De Anno S. Xaverij Nat.*

ijs fuisset consultanti Turselino responsum. Sed illi tunc latebant deinde, ut dixi, vel edaci temporis dente arrosi vel alio absumpti casu, perierunt. Nunc eorum super istâ re affirmatio hâc chartâ repræsentatur. Exscribitur in illâ testimonium Joannis de Jasso Parentis, Joannis Azpilcueta Majoris natu Germani. Exscriptum vero utrumque suffragium hîc cernitur antiquâ & authenti- câ manu, quam Princeps hodiè Familiæ ex notis domesticis pro- verè avitâ & incunctanter creden- dâ se profitetur agnoscere. An re- stat pudenti & non improba re- cussioni locus ullus? Equidein asseverare iterum ausim: si de cor- rectione missi ad se responsi ad- moneri vel serò post suam edi- tam Historiam quomodocumque Turselinum comigisset, à quoli- bet è Domo Xaveriâ, nedum ab ejus capite ac summo Moderato- re, acquietatum illum subito

fuisse, & proximâ editione quod ex mendoſo indicio posuerat, mutaturū. Cur nos hodiè minùs par aut major autoritas moveat? aut quare tergiversemur in protinus aplexandâ venerandâque proferente ſe nunc tandem quaſi ē puteo democriti, ubi per ſæculum demersa jacuit, veritate?

VII. Nec curiosum aut mortoſum eſſe convenit in argutan-
do: cur hodiè demùm prodit
hoc ſcriptum? aut quibus late-
bris tanto tempore ſepultum
manſit? Age, iſſolitum ne eſt
magni uſus Scripturas diu lacere,
defiderantium vota, inquirentium
ſtudia fruſtrari; cau poſtea emer-
gare dum minimè ſperabatur,
et que in ijs iſpis interdum repe-
tiri locis, in quibus acri curâ, im-
defessa, ſed irruhâ lepe ac diu
quaſitæ diligentia fuerant? Innu-
mera reſerri eventuum iſtiuſmodi
exempla poſſent: uacuū modò
ponā ex Sacra Historiâ Libro IV,

Regum Capite xxii. mentio fit
Libri cujusdam in Templo Hie-
rosolymitano ab Helciâ Pontifi-
ce, Regnante Josiâ, fortuitò re-
perti; qui Liber cum illic esset à
principio: tamen sub tot alijs à
Salomone Regibus visus non fue-
rat: Josiæ demùm principatu de-
tectus & prolatus licuisset. ne
tunc argumentari: sub Oziâ, sub
Josaphato, sub Ezechiâ, sub tam
multis reliquis Regibus Juda
liber ille non comparuit. Igitur
quando productus regnante Jo-
siâ est, reiici, explodi ut confi-
ctus & suppositius debuit? Im-
piam eam & temerariam futuram
exceptionem tam est evidens,
quàm ex sacris Oraculis certum,
ac religiosè fecisse sanctissimum
illum Regem, qui summâ vene-
ratione repertum istud volumen
excepit.

VIII. Pariter ergo grātē acci-
piamus & nos beneficium sortis
credamus oculatis autoritatis

idoneæ Testibus. Oblatum pro authentico à Principe Xaveriæ Familiæ Monumentum ne aspernemur. De re cuique domesticâ ex visu affirmanti, sic injuria nî credatur. In hâc Chartâ verè allegari Tabulas arcanae Jassi Patris & Azpilcuetae Fratris de die atque anno S. Xaverij natali, Illusterrimus Comes Joannes Antonius Xaverius ait: attestatur Antonius Arrieta, & Josephus Moretus, in vicinia Castrorum Xaverij Pompejopoli degentes, omni si de digni Societatis Jesu Sacerdotes. Credamus, acquiescamus, si quis pudor est, si qua humanæ fidei reverentia. Nec nobis arrogamus: Sanjùs nos ex tanto intervallo de re ad Navarram pertinente posse arbitrari, quām Viros gravissimos illic natos, educatos, degentes, præsenti conspicu eductos, plenâ peritiâ instructos usuum, rituum, consuetudinum istius Domus & Regni.

120 *De Anno S. Xaverij Nat.*
ex quorum omnium inter se
comparatorum à corā intuenti-
bus in unam consentaneam spe-
ciam concursu , evidentia exur-
git , dubitare ipsos de re per ex-
perientiam sensuum perspectissi-
mâ non sinens. Nos, et si plera-
que singularia quæ subjecta isthic
oculis eos ad persuasionem irre-
cusabilem rapiunt , ex tanto h̄c
spatio haud pari evidentiâ cerni-
mus, decet tamen & par est, Gra-
vium Virorum in re illic præ-
senti versantium testimonio de-
ferre quantum ratio , usus , jus-
credulitatis humanæ docilitatiſ-
que sapienti probitate ac vere-
cundiâ temperatæ vulgò com-
mendatum officium postulat.

IX. Denique si quis eo mo-
veretur ad non credendum ha-
bitenus dictis , quod inter cæteras
in apparatus Canonizationis S.
Xaverij editas Scripturas , extat
Cardinalis de Monte Relatio , in
quâ ejus S. viri Natalis anno 1497
adscribitur;

Dissertatio. Cap. IX.

adscribitur : næ is se rudem & hospitem in talibus , nec non superstitiosè pavidum monstraret . Istiusmodi Summaria Causarum in Sacra Rotæ aut Congregatio- nis Rituum Judicijs productæ in ijs quæ locum ac tempus spe- ctant , è libris aut chartis oblatis , nullâ novâ inquisitione de his in- stitutâ , describuntur : ideoque nihilò majorem obtinet autorita- tem , quam quanta per se fides est primorum Autorum . Tantum vero abest , ut sua ejus generis , aut suorum in causis talibus Pra- fidium vel Consultorum dicta , Sacra Rituum Congregatio vim habere Præjudiciorum irrefraga- bilium velit : ut ne Lectiones qui- dein quas Romano inserit Bre- viario , quoad ea quæ Chrono- logicas rationes spectant , firmate in habere prorsus sacrosan-ctam , & usquequaque indubia- tabilem jubeat .

X. Exemplum ejus sapientissi-

L

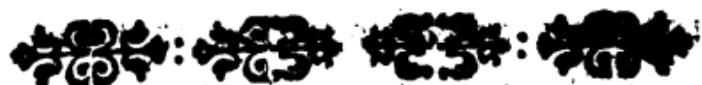
mæ moderationis extat perillu-
stre in Sacris Fastis die Februarij
septimâ , ubi Summariūm Vitæ
S. Romualdi recitandum inter
sacra officia proponitur , affir-
mans inter cætera : Sanctissi-
mum venerabilis Ordinis Ca-
maldulensis Patriarcham : Cum
annos centum & viginti ageret ; &
centum ipsos in summâ vita aspe-
ritate Deo servisset , ad eum mi-
grasse &c. Cardinalis Baronius ,
qui aut ipse inter Purpuratos
Patres Sacris Ritibus Præfectos
fuit ; aut saltem illius Sacri Tri-
bunalis jura & scita , ut habuit
sine dubio perspectissima ; ita ea
observare & exequi neglexisse ,
haud credi ab ullo potest , judi-
ciū de hac notâ temporis suū his
verbis profert Tomo suorū An-
naliū xi Ad annū 1027 Num.
xiii. *Hoc anno ponitur obitus S.*
Romualdi : cuius vitam egregiam
Petrus Damsani conscripsit anno
decimo quinto post ejus mors

tem. Verum cum dicit: *vixisse annos centum viginti*, numerum ejusmodi non invonio. Deinceps ratione pergit demonstrat, ex initio vitæ Monasticæ S. Romualdi ab ipso Petri Damiani disertè signato, si anni centum usque ad ejusdem obitum numerandi sint, sequi manifestè, ipsum Petrum Damiani qui vitam illius scripsit, & videt eundem Canonizatum decennio priusquam scriberet, tamen ante ipsum fuisse mortuum. Unde Nostri Bollandus & Henschenius Tomo secundo sui Februarij Pag. 103 ineluctabiliter evincunt, depravatum olim fuisse locum illum in Vitâ S. Romualdi per B. Petrum Damiani scriptâ & argutè conjectantur; cum Petrus Damiani recte posuisset: *vixisse Romualdum annis LXX*, quemdam ejus Exscriptorem oscitantem C pro L substituendo, septuaginta inceputum viginti commutasse, er-

zore diù non animadverso : sed comparanti ritè omnia , tam evidenti , ut e jas hodiè falsitas nullâ possit excusatione contegi .

XI. Cum ergo ne Liber quidem Ecclesiasticarum Precum , proximâ licet Canonicis dignari veneratione solitus , si veterem de Natali S. Xaverij Opinionem è vulgatis exscriptam Historijs exhiberet , deterrere Nos , ut al lato exemplo est comprobatum , minimè debuisset , quoniamus si qua certiora nocti essemus ejus rei documenta proferremus ; quātò minùs conturbari nos convenit , allegatâ Relatione Cardinalis de Monte à summæ illâ quidem gravitatis autoritatisque in cæteris ad causam propriè pertinentibus cunctis , ubi de virtutibus Sæctissimi ejus Viri , & impietatis ejus oratione curationibus , mirisque plurimis testatissimis cœtibus agitur : in quæstione autem Chronologicâ , quando aut

famam sequitur olim sparsam,
aut editas Narrationes citra ex-
plorationem novam, relictâ pone.
Autores fide, dicis tantum causâ
recitat, haud sanè volente valen-
te prohibere, ne detecta poste-
rius contraria veritas, & ostenda-
tur palam, & in locum sibi jure
debitum, veteri errore aliquando
convicta dejectoque, postlimi-
nio reducta reponatur.

CAPVT X.

Chronologica Ordinatio Vite ap-
que Aetorum S. Xaverij
ex Eposchâ veri Na-
talis ejus.

I. PROPECTÆ JATI ALTERIUS
Per quam aut mea inceptanis
destinatio, aut argumenti for-
tasse natura poscebat Disputatio-
nie vela contrahendi tempus est,

118 De Anno S. Xaverii Nat.

Postusque subeundi, qui paratus
& commodus è proximo invi-
tans se ostentat. In eo, prout ex
Indiis reduces in Patriam Insti-
tores solent, evolvamus licet,
ac distinctè lustrata numeremus,
estimemusque quæ attulimus.
Recensemus, inquam, & ap-
plicando ad Historiam aptemus
quæ nos missum à Moreto Mo-
numentum omni dignum fide-
docuit. Natus in eo affirmatur,
ex Jassi Patris & Azpituetæ fra-
tris Majoris arcanis scriptis in
unam assertionem conspiranti-
bus, S. Franciscus Xaverius, die
septimo Aprilis Anni millesimi
quingentesimi sexti. Numeravit
ille Christi Annus Cyclum So-
liæ xix cum Literâ Dominicali E:
Cyclum vero Lunæ xi. Quo-
rum concursus Pascha confort in
diem vicesimum Aprilis. Feria
igitur secundâ Hebdomadę quam
vocamus Passionis ortus in hanc
lucem est. Indiagum Apostolum

Xaverius. Idem ubi anno ejus
sæculi quarto & vicesimo ætatis
attigisset octavum decimum,
missu Jassæ Parentis Lutetiam
pervenit : unde cum eum anno
post altero aut tertio, circiter
sextu[m] & vicesimum sæculi
fluentis, revocare Pater cogita-
ret, ab eâ mente deductus est li-
teris in tempore perlatis filiæ
Magdalenæ Jassæ Xaveriæ jam
Abbatissimæ Gandiensium Ex-
alteatarum, Virginis Sanctissi-
mæ, quæ anno post hoc quinto
circiter aut sexto Christi 1533,
die 20 Januarij morte felici ad
Cælum transiens, ibi à Deo im-
petravit conversionem Fratris
Mundo plus nimiū addicti.
Ea contigit vertente fermè post
Magdalenæ obitum anno; then-
sibus primis anni Christi 1534:
quando ipse Xaverius annū
ætatis numerabat ferè septimum
& viagesimum; ut exactè signavit
id narrans. Noster Octandinus:

Pag. 14
v. 5.

utique nondum inchoato vigesimo octavo; quem die 7 Aprilis erat auspicaturus.

II. Anno eodem, die xv Augusti mensis, Assumptæ in Cœlos Deiparæ sacro, S. Xaverius in Monte Martyrum prima Societatis vota nuncupavit, cum S. Ignatio, & quinque alijs Socijs, Fabra, Lainio, Salmerone, Bobadillâ, & Roderico: cum ipse anni ætatis vigesimi octavi quintumensem ab octo diebus inivisset.

Anno 1535 Idem S. Ignatio in Hispaniam proficiscenti literas Fratxi suo Majori Ioanni Azpilcueta reddendas dedit die 25 Martij & duodecim diebus ante initium anni ætatis suæ vigesimi noni: quem cum abfolvisset die 7 Aprilis recurrente anni sequentis 1536, sub finibus ejusdem iter cum Socijs aggressus, Lutetiam Venetias ad præstolantem ex condicto S. Ignatium pervenit Idibus Januariis 1537 duebus

rè mensibus priùs quàm auspica-
retur primum & trigesimum vitæ
annum. Mox Romam per jeju-
nium vernum cum Socijs octo,
hærente Venetijs S. Ignatio, pro-
fectus; veneratus illic Summum
Pontificem Paulum III, Vene-
tijs se reddidit sub initium primi
post trigesimum vitæ suæ anni;
cujus mense tertio Sacerdos ritè,
consecratus est, ab Arbensi Epis-
copo Vincentio Negosantio: pri-
miciasque sacrificij paucis pòst
mensibus Vicentia obtulit.

III L Annis inde paulò plus
duobus, in varias Infirmis mini-
strandi, concionandi, confessio-
nes audiendi, Vicentia, Bono-
nia, Romæ, functiones impen-
sis, destinatus in Indias S. Xave-
rius, cum D. Petro Mascarenha
Ioannis III Lusitaniae Regis in
Urbe Legato, Româ discedit,
xvii Kal. Aprilis Anni 1540; duo-
bus omnino & viginti diebus

ante principium anni ætatis suæ quarti & trigesimi. Pervenit Ulyssiponem sub finem Junij; illicque toto reliquo anno, sæculi quadragesimo, moratus, sequentis 1541, septimo Idus Aprilis, ipso suo anniversario natali, annum inchoans ætatis quintum & trigesimum, solvit in Indiam. Goam appulit anno 1542. pridie nonas Maij, mense primo anni ætatis suæ Sexti & trigesimi.

IV. Varias hinc ejus per quadriennium Expeditiones, successum in Christi gloriam & Regni ejus dilationem ingentium fœtundas, Comorinensem, Travancoranam, Ceilanam, Meliaporensem, & si quas alias, subtiter distinguere, apposita cuique suâ temporis notâ, plus tædij quam operæ pretij afferret. Est tamen cur istam unius earum Amboinensi adhibeam, causa pecuniaris. Anno igitur ineunte Christi 1546, Xaverius IV Idus.

Januarij Malacâ solvens, nongenta passuum millia minus sesquimestri emensus cursu, Insulam magnam, frequentem, & nobilis, Amboinum dictam, tenuit
XVI Kal. Martij; in eâque toto 14 Feb. trimestri res magnas gerens, inivit septimo Idus Aprilis an- 7 Apr. num ætatis quadragesimum, Cui- dain tamen Roderico, cuius te- stimonium ex Inquisitione apud Philippinas Insulas pro ejus Ca- nonizatione legitime habitâ reci- tavi superius cap. vi. Quinquenio major est visus. Accersitâ vide- licet æruminis aliquanto exceden- te verum ætatis modum senectu- tis specie.

V. Anno inde tertio, Christi 1549, Japoniam cogitans, Co- cino solvit Malacam versus septi- mo Kal. Majas, ut ipse scribit Ep. xi. Libri quarti novæ Collectio- nis. Inchoabat tunc annum ter- tium & quadragesimum ætatis: cuius quartum mensem absolvebat

15 Aug.

rāt , quando xviii Kal. Sept. Assumptæ in Cœlum Deiparæ Sacra Luce , Cangoximam Japonicæ portum appulit. Explero in Japoniâ biennio , tribusque ferè insuper mensibus , inde discessit Indiam repetens Novembri mense , Anno Christi 1551 , mensem agens octavum quinti & quadragesimi vitæ anni. Goam pervenit mense Februario anni 1552 : ubi delecto per Alfonsum Novoniam Indiae Proregem Jacobo Pereriam , qui Regis Lusitanicæ nomine Legationem ad Regem Sinarum obiret , comitaturus ipsum Xaverius ,

7 Apr. vii Idus Apr. quo die annūm auspicabatur vitæ sextum & quadragesimum , Collegii Goani Rectorem , fuique per instantis peregrinationis absentiam in regimine Societatis universæ per Indias Vicarium instituit Gasparem Barzæum. Extant ejus rei testes literæ Lib. vi Novæ Collectionis num. 2.

VI Disceptis

VI. Diclectis postea invidiâ
Præfecti Malacensis , Legationis
Sinicæ consiliis; progressus in San-
cianum Insulam , animo in Si-
nensem inde Continentem pene-
netrandi , tanti cepti conatibus
immoritur postridie Kalend. De-
cembris ; quatuor integris men-
sibus , & diebus præterea quin-
que priusquam annum ætatis
septimum supra quadragesimum
attingeret. Aptè in eum qua-
drante sacro illo elogio libri
Sapientiæ : *consummatus in bre-
vi explevit tempora multa. Se-
nctute canus ille quidem venera-
bili*, ut ibidem Autor canonicius
loquitur, sed non diuturnâ, neque
annorum numero computataâ. Nec
nimis mirabitur quisquam, tot
tam Barbaras Gentes adeò lon-
ginquis in Regionibus Christi
Regno adjungi potuisse per Vi-
rum Apostolicum, cui ad æta-
tem quinquagenariam triennium
decesset; Si ei veniat in mentein:
Sanctum Carolum Borromæum,

Cap. IV

13.

334 *De Anno S. Xaverij Nas:*
tot & ipsum tantisque rebus ge-
stis , haud seniorem mortuum :
Alexandrum verò Macedonem ,
tot Regnis Asiae , Indiāque ipsā ,
bello perdomitis, decessisse anno
ætatis tertio & trigesimo nondum
expleto.

VII. Haud contempnendum
postremò duxerim illud quasi di-
cam παρεμπόρευμα , quo uno Græ-
ci verbo multa hæc Latina colli-
gunt: non quæsta mercis æstuarium
ultrà votum Infitoris ex occasione
lucro appositum : notitiam , in-
quam , ultrò ac supra spem nobis
hoc monumento ingestam gradus
consanguinitatis quo P. Hiero-
nymius Xaverius Sanctum India-
rum Apostolum contingebat.
Alegambe & ex eo Sotuelas No-
stri , in hujus elogio , illum
*Magni Francisci Xaverij India-
rum Apostoli cognatum* , fuisse
scribunt: non tacituri , si scirent ,
quod nunc docemur : ex Anna
Francisci sorore natum ipsum ,

Nec degener Avunculo, nava-
vit & ipse in Indijs operā; Mogo-
lisque imperio subjectas Gentes
Apostolicis diū laboribus exco-
luit. Scriptis quoque libris cla-
rus: sed multò clarior confessione
generofā Christianæ Fidei corām
Tyranno & per se irato, & infe-
sti Apostolæ fraudibus ac calum-
. nijs in ipsum ita concitato, ut
omnium opinione prorupturus in
continuò jubendam ejus necem
videretur. A quo tamen is, Deo
cor Barbari moderante, se con-
tinuit. At alijs idem Pater in re-
giâ Urbe Lahore, irritati in se ob
Evangelij Prædicationem Popu-
li lapidationem vix salvus eva-
sit. Tandem plenus meritis,
Goë anno 1617 placidâ morte
defunctus, sanè dignissimus est
cujus veros natales ex certo te-
stimonio nunc primùm nos cogi-
novisse, meritò gaudere debea-
mus.

LAUS DEO;

**IOANNES PAVLVS
Oliva Præpositus Gene-
ralis Soc. I E S V.**

CUM Dissertationem de An-
no Natali Sancti Francisci
Xaverij à P. Petro Possino nostræ
Societatis Sacerdote conscriptam
aliquot ejusdem Societatis Theo-
logi recognoverint, & in lucem
edi posse probaverint, Potestatem
facimus, ut Typis mandetur, si
ijs ad quos spectat, ita videbitur.
Datum Romæ 28. Martij 1677.

JOANNES PAVLVS OLIVA.

**Imprimatur si videbitur R^{mo}. P.
Metro. S. P. A. I. de ANGELIS
Archiep. Urbin. Vicegerens.**

Imprimatur

**Fr. RAIMUNDVS CAPIZVCCVS
Ord. Prædic. Sacri Palatij Apo-
stolici Magister.**

NOS Antonius Pagés Pro-
 vincialis Societatis Jesu in
 Provincia Tolosana, juxta Privi-
 legium Concessum à Regibus
 Christianissimis Henrico III.
 10. Maij 1583, Henrico IV. 20.
 Decembris 1606, Ludovico XIII.
 4. Februarij 1612, & Ludovico
 XIV. 23. Decembris 1650, Quo
 prohibetur omnibus Librarijs &
 Typographis, ne Libros ab ejus-
 dem Societatis hominibus Com-
 positos absque Superiorum per-
 missu Imprimant, Joanni Bou-
 de, Typographo, & Viduæ J.
 Jacobi Boude, Concedimus, ut
 opus quod *De anno Natali S.*
Francisci Xaverij Dissertatio In-
scribitur à Patre Petro Poussi-
nes Societatis Nostræ Sacerdote
Compositum Imprimere possint.
 Datum Billomi. 8. Julij. Anno
 1677.

ANTONIUS PAGE'S,

Digitized by Google

BIBLIOTECA

